

GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA

HOTĂRÂRE nr. _____
din _____ 2023
Chişinău

**cu privire la aprobarea proiectului de Lege
privind evaluarea externă a judecătorilor şi procurorilor**

Guvernul HOTĂRĂŞTE:

Se aprobă şi se prezintă Parlamentului spre examinare proiectul de Lege privind evaluarea externă a judecătorilor şi procurorilor.

PRIM-MINISTRU

Dorin RECEAN

Contrasemnează:

Ministrul justiţiei

Veronica MIHAILOV-MORARU

LEGEA
privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor

În vederea asigurării integrității judecătorilor și procurorilor și a sporirii încrederii societății în justiție,

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Capitolul I
DISPOZIȚII GENERALE

Articolul 1. Obiectul legii

Prezenta lege reglementează raporturile juridice aferente procedurii de evaluare externă a integrității etice și financiare (în continuare - evaluare) a judecătorilor, procurorilor și altor subiecți menționați în prezenta lege.

Articolul 2. Scopul și principiile evaluării

(1) Evaluarea reprezintă un exercițiu excepțional, unic și limitat în timp, efectuat pentru verificarea integrității subiecților prevăzuți la art. 3 alin. (1).

(2) Evaluarea externă este efectuată în baza prezentei legi, cu respectarea următoarelor principii:

- a) independența comisiilor de evaluare;
- b) echitatea procedurii de evaluare;
- c) publicitatea actelor emise în procesul evaluării;
- d) caracterul excepțional al evaluării.

Articolul 3. Subiecții evaluării

(1) În temeiul prezentei legi sunt evaluați:

a) judecătorii care au exercitat funcția de președinte și vicepreședinte a judecătoriilor, inclusiv cei care au asigurat interimatul acestor funcții pentru o perioadă mai mare de un an, începând cu 1 ianuarie 2017, inclusiv cei care le exercită la data intrării în vigoare a prezentei legi;

b) judecătorii curților de apel, în funcție la data intrării în vigoare a prezentei legi;

c) Procurorul General, adjuncții acestuia, procurorii șefi ai secțiilor Procuraturii Generale, inclusiv cei care au ocupat aceste funcții sau care au asigurat interimatul acestora pentru o perioadă mai mare de un an, începând cu 1 ianuarie 2017, inclusiv cei care le ocupă la data intrării în vigoare a prezentei legi.

d) procurorii care au exercitat funcția de procuror-șef al unei procuraturi și de adjunct al procurorului-șef al unei procuraturi, inclusiv interimatul acestor funcții pentru o perioadă mai mare de un an, începând cu 1 ianuarie 2017, inclusiv cei care le exercită la data intrării în vigoare a prezentei legi;

e) procurorii procuraturilor specializate;

f) judecătorii și procurorii prevăzuți la literele a) – e) care sunt suspendați din funcție;

g) candidații la funcțiile vacante din Procuratura Anticorupție și din Procuratura pentru Combaterea Crimelor Organizate și Cauze Speciale.

(2) Nu sunt supuși evaluării conform prezentei legi:

a) persoanele care au promovat evaluarea integrității prevăzută de Legea nr. 26/2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor;

b) persoanele care au promovat evaluarea prevăzută de Legea nr. 65/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție;

c) judecătorii și procurorii care fac parte din una din categoriile menționate la alin. (1) și care, în termen de 20 zile de la notificarea privind inițierea evaluării, depun cerere de demisie;

d) judecătorii și procurorii care nu fac parte din categoriile menționate în alin. (1).

(3) Subiecții menționați la alin (1) lit. a), b) și e) sunt evaluați în mod prioritar.

(4) Cererea de demisie depusă în condițiile alin. (2) lit. c) poate fi retrasă doar în interiorul termenului de 20 de zile. Depunerea cererii de demisie după expirarea acestui termen, indiferent de motiv, se echivalează cu nepromovarea evaluării.

(5) La data recepționării cererii de demisie, Consiliul Superior al Magistraturii, Consiliul Superior al Procurorilor sau, după caz, Procurorul General informează despre aceasta comisia de evaluare corespunzătoare. Soluționarea cererii de demisie are loc în cel mult 10 zile de la expirarea termenului prevăzut la alin. (3), cu informarea comisiei de evaluare despre hotărârea luată.

Capitolul II

COMISIILE DE EVALUARE

Articolul 4. Competența, mandatul și finanțarea activității comisiilor de evaluare

(1) Judecătorii menționați în art. 3 alin. (1) sunt evaluați de Comisia de evaluare a judecătorilor.

(2) Procurorii menționați în art. 3 alin. (1) sunt evaluați de Comisia de evaluare a procurorilor.

(3) Comisia de evaluare a judecătorilor și Comisia de evaluare a procurorilor (în continuare – comisiile de evaluare) au câte 6 membri. Fiecare comisie este asistată de câte un secretariat.

(4) Comisiile de evaluare au următoarele competențe:

- a) colectează, acumulează și verifică prin mijloace neinterzise de lege orice date relevante pentru evaluare;
- b) accesează gratuit orice sistem informațional care conține informații relevante pentru realizarea mandatului acestora, inclusiv prin intermediul platformei de interoperabilitate (MConnect);
- c) solicită informații de la subiectul evaluării;
- d) solicită și obține gratuit informații de la alte persoane fizice și juridice de drept public sau privat, inclusiv de la instituțiile financiare;
- e) audiază subiectul evaluării și alte persoane ce dețin informații relevante pentru evaluare;
- f) efectuează evaluarea și adoptă rapoarte privind rezultatele evaluării;
- g) are alte competențe prevăzute de prezenta lege.

(5) Comisiile de evaluare evaluează toți subiecții prevăzuți la alin. (1) sau (2), inclusiv toate persoanele menționate la art. 3 alin (1) lit. d) care au câștigat concursurile până la 31 decembrie 2025. Comisiile de evaluare activează până la finalizarea examinării de către Curtea Supremă de Justiție a ultimei contestații depuse conform art. 20.

(6) Finanțarea activității comisiilor de evaluare și a secretariatelor acestora se efectuează din contul și în limitele mijloacelor financiare aprobate în legea bugetară anuală și din alte surse neinterzise de lege.

(7) Membrii naționali ai comisiilor de evaluare beneficiază lunar de o indemnizație echivalentă cu mărimea dublă a salariului de bază al judecătorului Curții Supreme de Justiție cu vechime în muncă de peste 16 ani, stabilit la data intrării în vigoare a prezentei legi.

Articolul 5. Independența comisiilor de evaluare

(1) Comisiile de evaluare sunt independente funcțional și decizional față de orice persoane fizice sau juridice, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, inclusiv față de fracțiunile parlamentare și partenerii de dezvoltare, care au participat la desemnarea membrilor acestora.

(2) În activitatea lor, comisiile de evaluare se conduc de Constituție, de prezenta lege și de alte acte normative ce reglementează domeniile conexe activității acestora. Procedura de evaluare este stabilită de prezenta lege și de regulamentele de organizare și funcționare a acestora.

(3) Fiecare comisie de evaluare prezintă Parlamentului anual, până la data de 31 martie, un raport despre activitatea sa în anul precedent.

(4) Fiecare comisie de evaluare elaborează și aprobă regulamentul propriu de organizare și funcționare, care se publică pe pagina web oficială a comisiilor de evaluare.

(5) Partenerii de dezvoltare nu pot da indicații comisiilor de evaluare sau secretariatelor acestora cu privire la aspectele ce țin de realizarea mandatelor lor.

(6) Membrii comisiilor de evaluare și șefii secretariatelor acestora beneficiază de imunitate funcțională și nu pot fi trași la răspundere pentru opinia exprimată în exercitarea mandatului și a atribuțiilor. Urmărirea penală împotriva acestora este pornită de Procurorul General, cu acordul comisiei de evaluare corespunzătoare. În cazul infracțiunilor specificate la art. 324-326 din codul penal, precum și în caz de infracțiune flagrantă, acordul respectiv nu este necesar.

Articolul 6. Componenta comisiilor de evaluare

(1) Fiecare comisie de evaluare este formată din 6 membri, numiți cu votul a 3/5 din deputații aleși după cum urmează:

a) 3 membri, cetățeni ai Republicii Moldova – la propunerea fracțiunilor parlamentare, cu respectarea reprezentării proporționale a majorității și a opoziției;

b) 3 membri – propuși de partenerii de dezvoltare.

(2) În scopul numirii membrilor prevăzuți la alin. (1) lit. a), fracțiunile parlamentare prezintă Comisiei juridice, numiri și imunități a Parlamentului informația despre candidații propuși de acestea. Candidatul propus de opoziție poate fi respins doar dacă nu întrunește cerințele prevăzute la art. 7 alin. (1). Comisia juridică, numiri și imunități examinează candidaturile propuse și aprobă, cu votul majorității membrilor comisiei, rapoarte cu referire la fiecare candidat. Proiectele hotărârilor de Parlament se elaborează de Comisia juridică, numiri și imunități pentru fiecare candidat și se prezintă în plenul Parlamentului pentru a fi dezbătute și adoptate cu majoritatea prevăzută la alin. (1).

(3) Dacă una dintre fracțiunile parlamentare nu asigură desemnarea candidaturii în termenul prevăzut, Comisia juridică, numiri și imunități înaintează proiectele hotărârilor de Parlament și rapoartele pentru candidații propuși conform alin. (2) spre dezbateri în plenul Parlamentului.

(4) Dacă una dintre fracțiunile parlamentare nu a desemnat nicio candidatură, sau dacă candidatura propusă nu a fost aprobată cu numărul necesar de voturi, Comisia de evaluare se constituie și activează cu numărul de membri ce a fost confirmat prin hotărârea Parlamentului conform alin. (7).

(5) În scopul desemnării membrilor prevăzuți la alin. (1) lit. b), partenerii de dezvoltare prezintă Parlamentului, printr-o scrisoare comună, o listă din cel mult 6 persoane eligibile pentru fiecare comisie de evaluare. În cadrul Comisiei juridice, numiri și imunități se examinează candidaturile propuse și se aleg 3 persoane care au obținut cel mai mare număr de voturi în cadrul ședinței comisiei respective. Acestea sunt prezentate plenului Parlamentului în vederea numirii în calitate de membri ai comisiilor de evaluare. Comisia juridică, numiri și imunități elaborează proiectul hotărârii Parlamentului, însoțit de un raport, care se dezbate în plenul Parlamentului și se adoptă cu votul majorității prevăzute la alin. (1).

(6) În sensul prezentei legi, prin parteneri de dezvoltare se înțeleg donatorii internaționali (organizațiile internaționale, misiunile diplomatice și reprezentanțele

acestora din Republica Moldova) activi în domeniul reformei justiției și combaterii corupției în ultimii 2 ani. Lista acestora se aprobă prin dispoziție a Guvernului.

(7) Componenta nominală a fiecărei comisii de evaluare se confirmă prin hotărâre a Parlamentului.

Articolul 7. Calitatea de membru al comisiei de evaluare

(1) Membrul comisiei de evaluare trebuie să corespundă următoarelor cerințe:

- a) are studii superioare;
- b) are o reputație ireproșabilă;
- c) are cel puțin 10 ani de experiență în unul sau mai multe dintre următoarele domenii: drept, economie, fiscalitate, finanțe;
- d) nu deține și nu a deținut funcția de deputat în Parlament sau de membru al Guvernului în ultimii 3 ani;
- e) nu a făcut parte dintr-un partid politic din Republica Moldova în ultimii 3 ani;
- f) nu a deținut funcția de judecător sau procuror în Republica Moldova în ultimii 3 ani;
- g) cunoaște limba engleză la un nivel suficient pentru realizarea sarcinilor comisiilor de evaluare.

(2) Calitatea de membru al comisiei de evaluare este incompatibilă cu orice funcție publică din Republica Moldova. Circumstanțele de incompatibilitate a membrilor comisiilor de evaluare sunt declarate imediat și trebuie soluționate în termen de 10 zile de la declarare.

(3) Calitatea de membru al comisiei de evaluare încetează în următoarele cazuri:

- 1) demisie;
- 2) revocare a membrului pentru:
 - a) survenirea circumstanțelor de incompatibilitate sau necorespondere a cerințelor stabilite la alin. (1);
 - b) încălcarea intenționată gravă a prezentei legi sau a regulamentului de organizare și funcționare a Comisiei de evaluare din care face parte;
 - c) săvârșirea unei infracțiuni flagrante;
 - d) neparticiparea pe parcursul a 2 luni la cel puțin 3 ședințe ale Comisiei de evaluare fără motive întemeiate;
 - e) imposibilitatea exercitării funcției de membru al Comisiei de evaluare, inclusiv din motive de sănătate, pentru o durată mai mare de 30 de zile.
- 3) deces;
- 4) încetarea activității comisiei de evaluare.

(4) Membrul comisiei de evaluare poate fi revocat prin decizia motivată a acesteia, adoptată cu votul secret a 2/3 din membrii comisiei de evaluare, care se transmite pentru informare Parlamentului. Membrul vizat nu participă la vot.

(5) În cazul încetării calității de membru al comisiei de evaluare în baza temeiurilor stabilite la alin. (3) pct. 1)–3), președintele comisiei de evaluare sau, după caz, șeful secretariatului comisiei de evaluare respective, sesizează imediat

Parlamentul, în vederea selectării și numirii unui nou membru, conform procedurii stabilite pentru membrul comisiei al cărui mandat a încetat.

(6) Membrii comisiilor de evaluare indicați la art. 6 alin.(1) lit. a) completează anual declarația de avere și interese personale în sensul Legii nr.133/2016 privind declararea averii și intereselor personale. Declarațiile de avere și interese personale ale membrilor indicați la art. 6 alin. (1) lit. a) și curriculum vitae ale tuturor membrilor se publică pe pagina web oficială a comisiilor de evaluare.

Articolul 8. Președinții comisiilor de evaluare

(1) Fiecare comisie de evaluare este condusă de un președinte, ales din rândul membrilor acesteia cu votul secret al majorității membrilor comisiei respective. În cazul absenței președintelui comisiei de evaluare, atribuțiile acestuia sunt exercitate de un membru desemnat de președintele Comisiei de evaluare.

(2) Președintele comisiei de evaluare are următoarele atribuții:

- a) coordonează activitatea comisiei de evaluare și a secretariatului acesteia;
- b) convoacă ședințele comisiei de evaluare;
- c) conduce ședințele comisiei de evaluare;
- d) reprezintă comisia de evaluare în relațiile cu alte persoane fizice și juridice de drept public sau privat și încheie acte în numele comisiei pe care o reprezintă;
- e) alte atribuții prevăzute de prezenta lege și de regulamentul de organizare și funcționare al comisiei de evaluare respective.

(3) Atribuțiile concrete ale fiecărui președinte sunt stabilite de Comisia de evaluare, activitatea căreia o coordonează.

(4) Calitatea de președinte al comisiei de evaluare încetează în cazul:

- a) încetării în condițiile art. 7 alin. (3) a calității de membru al comisiei de evaluare;
- b) renunțării la calitatea de președinte sau revocării din această funcție, aprobate cu votul a 2/3 din membrii comisiei de evaluare.

Articolul 9. Secretariatul comisiei de evaluare

(1) Fiecare comisie de evaluare dispune de un secretariat propriu. Fiecare Secretariat al comisiei de evaluare (în continuare – secretariatul) este independent de orice autoritate publică și funcționează exclusiv în vederea asistării comisiei în realizarea competențelor acesteia. Modul de funcționare și statele de personal ale secretariatului sunt stabilite în regulamentul de organizare și funcționare a Comisiei de evaluare.

(2) Contractarea angajaților celor două secretariate se efectuează de către partenerii de dezvoltare.

(3) Activitatea fiecărui secretariat este coordonată de șeful secretariatului respectiv.

(4) La solicitarea președintelui comisiei de evaluare sau a șefului secretariatului, autoritățile și instituțiile publice sunt obligate să delege sau să detașeze temporar angajați, pentru a asista comisia de evaluare respectivă în realizarea competențelor sale,

inclusiv prin derogare de la prevederile legilor ce reglementează funcționarea autorităților și instituțiilor publice respective, precum și de la legile ce reglementează statutul anumitor categorii de funcționari publici.

(5) Secretariatul se subordonează exclusiv comisiei de evaluare pe lângă care a fost creat.

Articolul 10. Obligațiile membrilor comisiilor de evaluare

(1) Membrii comisiilor de evaluare au următoarele obligații:

a) să participe, prin prezentă fizică sau prin intermediul sistemului de videoconferință, la ședințele comisiei de evaluare;

b) să folosească doar în scopul evaluării și să asigure confidențialitatea datelor cu caracter personal care le-au devenit cunoscute în exercitarea mandatului de membru al comisiei de evaluare;

c) să nu desfășoare activități, care ar putea genera un conflict de interese, și acțiuni incompatibile cu calitatea de membru al comisiei de evaluare și să le declare în modul stabilit în regulamentul de organizare și funcționare a comisiei de evaluare;

d) să nu săvârșească fapte care ar putea discredita comisia de evaluare sau ar putea provoca îndoieli privind obiectivitatea acesteia;

e) să își exercite în mod profesionist, cu diligență și promptitudine atribuțiile.

(2) Obligațiile prevăzute la alin. (1) lit. b)-e) se aplică în mod corespunzător și angajaților secretariatelor comisiilor de evaluare.

Capitolul III PROCEDURA DE EVALUARE

Articolul 11. Criteriile de evaluare

(1) În sensul prezentei legi, evaluarea constă în verificarea integrității etice și financiare a subiecților indicați la art. 3 alin. (1).

(2) Se consideră că subiectul nu corespunde cerințelor de integritate etică dacă Comisia a stabilit că:

a) în ultimii 5 ani a încălcat regulile de etică și conduită profesională a judecătorilor, a procurorilor sau, după caz, a altor profesii, precum și dacă a avut un comportament arbitrar sau a emis acte arbitrare, care se referă la situațiile când Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit anterior că judecătorul sau, după caz, procurorul a acționat în mod arbitrar cu intenție sau neglijență gravă;

b) în ultimii 10 ani a admis în activitatea sa incompatibilități și conflicte de interese incompatibile cu funcția deținută.

(3) Se consideră că un candidat nu corespunde criteriului de integritate financiară dacă Comisia are dubii serioase determinate de faptul că:

a) diferența dintre avere, cheltuieli și venituri din ultimii 12 ani depășește 20 de salarii medii pe economie, în cuantumul stabilit de Guvern pentru anul în care a început evaluarea;

b) în ultimii 10 ani a admis iregularități fiscale în urma cărora suma impozitului neplătit a depășit, în total, 5 salarii medii pe economie, în cuantumul stabilit de Guvern pentru anul în care a început evaluarea.

(4) În procesul de evaluare a integrității financiare a judecătorului, Comisia de evaluare poate verifica:

a) respectarea de către subiectul evaluării a regimului fiscal în partea ce ține de achitarea impozitelor la folosirea mijloacelor și veniturilor rezultate din proprietatea deținută, de veniturile impozabile și de achitarea drepturilor de import și celor de export;

b) respectarea de către subiectul evaluării a regimului juridic al declarării averii și intereselor personale;

c) modul de dobândire a bunurilor aflate în proprietatea sau posesia subiectului evaluării ori a persoanelor indicate la alin. (5), precum și cheltuielile legate de întreținerea bunurilor respective;

d) sursele de venit ale subiectului evaluării și, după caz, ale persoanelor indicate la alin. (5);

e) dacă există sau nu contracte de împrumut, credit, leasing, asigurare sau alte contracte care pot asigura beneficii de ordin financiar, în care subiectul evaluării, persoana indicată la alin. (5) sau persoana juridică, în care aceștia au calitatea de beneficiari efectivi, este parte contractantă;

f) dacă există sau nu donații în care subiectul evaluării sau persoana specificată la alin. (5) are statut de donatar sau de donator;

g) alte aspecte relevante pentru identificarea originii averii subiectului evaluării și pentru justificarea acesteia.

(5) La aprecierea corespunderii cu criteriile prevăzute la alin. (3) comisia de evaluare va lua în considerare inclusiv averea, cheltuielile, veniturile și persoanelor apropiate, astfel cum acestea sunt definite în Legea nr.133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, precum și ale persoanelor indicate la art. 33 alin. (4) și (5) din Legea nr. 132/2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate.

(6) La aprecierea criteriilor prevăzute la alin. (2)–(3), actele sau constatările altor entități cu competențe în domeniile respective nu au valoare prestabilită pentru Comisia de evaluare. Constatările din hotărârile judecătorești irevocabile se iau în considerare, în mod obligatoriu, de Comisia de evaluare.

Articolul 12. Inițierea procedurii de evaluare

(1) În decurs de 5 zile de la solicitarea comisiei de evaluare, Consiliul Superior al Magistraturii sau, după caz, Consiliul Superior al Procurorilor, transmite comisiei de evaluare corespunzătoare lista subiecților care urmează a fi evaluați și datele de contact ale acestora (adresa de domiciliu, numărul de telefon, adresa de poștă electronică).

(2) Comisia de evaluare inițiază evaluarea după primirea listei menționate la alin. (1).

(3) Comisia de evaluare notifică subiectul evaluării privind inițierea evaluării acestuia și îi solicită să depună:

a) declarația de avere și interese personale cu datele actualizate pentru ultimii 5 ani, care să includă și cheltuielile din perioada respectivă;

b) chestionarul de etică;

c) declarația privind lista persoanelor apropiate, astfel cum acestea sunt definite în Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, care activează sau au activat în ultimii 5 ani în sistemul judecătoresc, al procuraturii și în serviciul public.

(4) Declarațiile și chestionarul menționate la alin. (3) se prezintă în termenul stabilit de comisia de evaluare, care nu poate fi mai mic de 10 zile de la data solicitării, fiind semnate cu semnătură electronică. Lipsa unei justificări rezonabile pentru refuzul de a prezenta sau neprezentarea în termen a declarațiilor sau a chestionarului de etică reprezintă temei pentru constatarea de către comisia de evaluare a nepromovării evaluării.

(5) Prin depunerea declarațiilor și a chestionarului prevăzute la alin. (3), subiectul evaluării declară pe proprie răspundere veridicitatea și plenitudinea datelor prezentate și consimte prelucrarea datelor cu caracter personal. Modelul declarațiilor și al chestionarului respective se aprobă de comisiile de evaluare.

Articolul 13. Completul care efectuează evaluarea

(1) Pentru evaluarea subiecților prevăzuți la art. 3 alin. (1), în cadrul fiecărei comisii de evaluare se formează complete de evaluare, alcătuite din câte trei membri ai comisiei de evaluare, reprezentând ambele categorii de membri, menționate la art. 6 alin. (1).

(2) Dosarele de evaluare se repartizează completelor spre examinare în mod aleatoriu.

(3) Dosarul de evaluare este pregătit pentru evaluare de către un membru-raportor, care este asistat de secretariatul comisiei respective. Modul de desemnare a membrului-raportor este stabilit în regulamentul de organizare și funcționare a comisiei de evaluare.

(4) Membrul-raportor prezintă din timp proiectul de raport celorlalți membri ai completului.

Articolul 14. Acumularea informației

(1) Comisiile de evaluare și secretariatele acestora au acces în regim de timp real la sisteme informaționale care conțin informația necesară pentru realizarea mandatului, în condițiile legislației privind schimbul de date și interoperabilitatea. Comisiile de evaluare pot primi de la orice persoană informații relevante despre subiectul evaluat și poate acumula de sine stătător informațiile respective.

(2) Informația solicitată de la persoanele menționate în art. 11 alin. (5) se prezintă Comisiei de evaluare gratuit, inclusiv în formă electronică, în termen de cel mult 10 zile de la data solicitării.

(3) Persoanele fizice și juridice de drept public sau privat, inclusiv instituțiile financiare, nu pot refuza prezentarea informației invocând protecția datelor cu caracter personal, a secretului bancar sau a altor date cu acces limitat, cu excepția informației care cade sub incidența prevederilor Legii nr. 245/2008 cu privire la secretul de stat și care nu a fost desecretizată.

(4) Neprezentarea în termenul stabilit a informațiilor solicitate se sancționează potrivit legii.

(5) Prin derogare de la prevederile Legii nr. 133/2011 privind protecția datelor cu caracter personal, prelucrarea datelor cu caracter personal este admisă pe perioada desfășurării activității de către comisiile de evaluare și secretariatele acestora. Dreptul de acces al subiectului evaluării la datele respective este asigurat de secretariat. Subiectul evaluării are obligația să păstreze confidențialitatea datelor cu caracter personal din materialele evaluării prezentate de comisia de evaluare.

(6) În scopul elucidării neclarităților identificate, comisia de evaluare poate solicita, la orice etapă a procedurii de evaluare, date și informații suplimentare de la subiectul evaluării sau de la alte persoane, cu indicarea termenului de prezentare.

(7) Comunicarea cu judecătorul evaluat are loc în formă electronică, prin utilizarea de către acesta a sistemului de poștă electronică al instanțelor de judecată. În cazul lipsei adresei de poștă electronică în sistemul respectiv, se utilizează adresa de poștă electronică personală a judecătorului.

(8) Neprezentarea de către subiectul evaluării în termenul stabilit, fără motive justificative, a informației suplimentare solicitate de comisia de evaluare poate constitui temei pentru refuzul de a include în dosarul de evaluare informația prezentată cu întârziere. În acest caz, comisia de evaluare evaluează subiectul în baza informației acumulate.

(9) În procesul de evaluare nu poate fi folosită informația care constituie secret de stat și care nu a fost desecretizată, precum și informația anonimă, neconfirmată de alte surse.

(10) Informația acumulată de Comisia de evaluare despre subiecții evaluării se păstrează, se arhivează, se radiază și se distruge în modul stabilit de regulamentul de organizare și funcționare a comisiei de evaluare.

Articolul 15. Ședințele comisiilor de evaluare

(1) Comisiile de evaluare își desfășoară activitatea în ședințe închise, cu excepțiile stabilite de prezenta lege.

(2) Ședințele Comisiei de evaluare se desfășoară cu participarea a cel puțin 4 membri.

(3) Ședințele sunt convocate de președintele Comisiei de evaluare sau la solicitarea a cel puțin 3 membri ai acesteia.

(4) Dacă un membru al Comisiei de evaluare se află în imposibilitate de a participa la ședință, acesta anunță președintele comisiei de evaluare respective.

(5) Membrul raportor prezintă proiectul raportului cu privire la evaluare celorlalți membri ai Comisiei de evaluare.

Articolul 16. Audierea

(1) După analiza informației acumulate, completul de evaluare îi comunică subiectului evaluării, în formă scrisă, toate dubiile pe care le are în privința acestuia și care urmează a fi discutate în cadrul audierii, oferindu-i acces la materialele din dosarul de evaluare în legătură cu dubiile respective.

(2) Peste cel puțin 7 zile de la prezentarea dubiilor, completul de evaluare audiază subiectul evaluării. În cazul refuzului subiectului evaluării de a participa la audiere, Completul de evaluare nu organizează audierea acestuia și îl evaluează în baza informației acumulate.

(3) Audierea are loc în ședință publică, care se înregistrează prin mijloace audio și video. Completul de evaluare poate decide să desfășoare audierea sau o parte a acesteia în ședință închisă dacă acest lucru este absolut necesar pentru asigurarea ordinii publice, protecția vieții private sau moralității. În cazul în care completul de evaluare respinge solicitarea subiectului evaluării de a desfășura audierea sau o parte a acesteia în ședință închisă, subiectul evaluării poate refuza participarea la audiere. Evaluarea acestuia continuă în baza informației acumulate de completul de evaluare, fără desfășurarea audierii.

(4) Înregistrările video a audierilor desfășurate în ședințe publice se plasează pe pagina web oficială a Comisiei de evaluare în cel mult 3 zile de la data audierii.

(5) Subiectul evaluării are următoarele drepturi:

a) să ofere explicații în cadrul audierii cu privire la dubiile comunicate conform alin. (1);

b) să fie asistat de un avocat sau de un avocat stagiar pe parcursul procedurii de evaluare;

c) să ia cunoștință de materialele dosarului de evaluare până la audiere;

d) să prezinte, în formă scrisă, date și informații suplimentare pe care le consideră relevante, dacă s-a aflat în imposibilitatea de a le prezenta anterior;

e) să solicite audierea sa în ședință închisă.

(6) Subiectul evaluării este obligat să respecte ordinea în ședință și să răspundă la întrebările Completului de evaluare.

(7) Fiecare membru al completului de evaluare poate adresa întrebări subiectului evaluat.

(8) Recuzarea concomitentă a tuturor membrilor completului de evaluare este interzisă.

Articolul 17. Raportul cu privire la evaluare

(1) În urma evaluării, completul de evaluare întocmește un raport motivat cu privire la evaluare, care trebuie să cuprindă faptele relevante, motivele și propunerea privind promovarea sau nepromovarea evaluării.

(2) Raportul cu privire la evaluare se aprobă cu votul unanim al membrilor completului de evaluare și se semnează de președintele acestuia. În caz contrar, raportul cu privire la evaluare se va examina de Comisia de evaluare. Membrii completului de evaluare nu se pot abține de la vot.

(3) Raportul completului de evaluare se aprobă de Comisia de evaluare respectivă cu votul majorității membrilor săi.

(4) Se consideră că subiectul evaluării nu a promovat evaluarea dacă s-a constatat existența unuia sau mai multor temeiuri de necorespondere cu criteriile prevăzute la art. 11.

(5) Subiectul evaluării în privința căruia a fost aprobat un raport de evaluare nu participă la adoptarea actelor de dispoziție până la emiterea hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii, a ordinului Procurorului General sau după caz, a decretului Președintelui Republicii Moldova de eliberare din funcție.

(6) Raportul de evaluare se expediază subiectului evaluării, la adresa de poștă electronică a acestuia și Consiliului Superior al Magistraturii sau, după caz, Consiliului Superior al Procurorilor. În aceeași zi, Comisia de evaluare publică pe pagina sa web oficială informația despre rezultatul evaluării. Raportul cu privire la evaluare se publică, luându-se măsurile necesare pentru protecția vieții private a subiectului evaluării și a altor persoane, pe pagina web oficială a comisiilor de evaluare în cel mult 3 zile de la adoptarea hotărârii indicate la art. 18 alin. (2).

(7) În cel mult 3 zile de la adoptare, raportul de evaluare semnat de președintele Comisiei de evaluare se transmite Consiliului Superior al Magistraturii sau, după caz, Consiliului Superior al Procurorilor și pe suport de hârtie, împreună cu o copie în formă electronică a dosarului de evaluare, care să conțină toate materialele aferente evaluării, acumulate de comisia de evaluare.

(8) În cazul în care comisia de evaluare constată că informațiile furnizate de subiectul evaluării sau de alte persoane fizice sau juridice nu corespund realității sau constată încălcări ale legii, aceasta sesizează organele competente în vederea documentării faptelor respective și, după caz, atragerii la răspundere conform legii.

Articolul 18. Examinarea de către Consiliul Superior al Magistraturii sau Consiliul Superior al Procurorilor a rezultatelor evaluării

(1) Consiliul Superior al Magistraturii sau, după caz, Consiliul Superior al Procurorilor, examinează în ședință publică rezultatele evaluării, în baza dosarului de evaluare recepționat de la Comisia de evaluare. Subiectul evaluării poate prezenta informații suplimentare pe care le consideră relevante doar dacă probează că a fost în imposibilitate de a le prezenta anterior. Reprezentantul Comisiei de evaluare și subiectul evaluării, în persoană, sunt în drept să își prezinte poziția.

(2) Prin hotărâre motivată adoptată în cel mult 30 zile de la recepționarea documentelor menționate în art. 17 alin. (7), consiliul respectiv:

a) acceptă raportul cu privire la evaluare și constată promovarea sau nepromovarea evaluării;

b) respinge raportul cu privire la evaluare și dispune, o singură dată, reluarea procedurii de evaluare, dacă constată circumstanțe de fapt sau erori procedurale care puteau duce la promovarea, sau după caz, nepromovarea evaluării;

c) după recepționarea raportului cu privire la evaluare, întocmit ca urmare a reluării evaluării, prevăzute la lit. b), acceptă raportul conform literei a) sau îl respinge și constată promovarea sau nepromovarea evaluării.

(3) Hotărârea motivată a consiliului respectiv se publică pe pagina web oficială a acestuia și se expediază la adresa de poștă electronică subiectului evaluării și Comisiei de evaluare în ziua adoptării.

(4) Hotărârea consiliului respectiv cu privire la nepromovarea evaluării are ca efect eliberarea din funcție a judecătorului sau, după caz, procurorului.

(5) Judecătorul sau, după caz, procurorul eliberat din funcție conform alin. (4):

a) nu are dreptul de a exercita funcția de judecător sau, după caz, procuror, timp de 7 ani din data rămânerii definitive a hotărârii consiliului respectiv, a ordinului Procurorului General sau, după caz, a decretului Președintelui Republicii Moldova;

b) este lipsit de dreptul la indemnizația unică de concediere, prevăzută la art. 26 alin. (3) din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului, sau, după caz, prevăzută la art. 62 alin. (2) din Legea nr. 3/2016 cu privire la Procuratură;

c) este lipsit de dreptul la pensie specială prevăzută la art.32 din Legea nr.544/1995 cu privire la statutul judecătorului, cu menținerea pensiei generale pentru limita de vârstă conform condițiilor generale stabilite de Legea nr.156/1998 privind sistemul public de pensii.

Articolul 19. Contestarea hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii sau Consiliului Superior al Procurorilor

(1) Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii, după caz, a Consiliului Superior al Procurorilor poate fi contestată de către subiectul evaluării în termen de 5 zile de la primirea prin email a actului respectiv.

(2) Contestația se depune la Curtea Supremă de Justiție și se examinează în termen de cel mult 30 de zile de un complet format din 3 judecători, care au promovat evaluarea și nu au activat în cadrul Curții Supreme de Justiție până la data de 31 decembrie 2022.

(3) Depunerea contestației suspendă executarea hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii, după caz, a Consiliului Superior al Procurorilor.

(4) Contestația se examinează în ședință publică, la care sunt invitate pentru a-și prezenta poziția subiectul evaluării, reprezentantul consiliului respectiv și al Comisiei de evaluare.

(5) Curtea Supremă de Justiție:

- 1) respinge contestația;
- 2) admite contestația, și:
 - a) dispune reluarea procedurii de evaluare de către Comisia de evaluare;
 - b) dispune reluarea procedurii de evaluare de către consiliul respectiv.

(6) Curtea Supremă de Justiție admite contestația doar dacă constată că în cadrul procedurii de evaluare, au fost admise de către Comisia de evaluare erori procedurale grave care afectează caracterul echitabil al procedurii de evaluare sau că există circumstanțe de fapt care puteau duce la promovarea evaluării.

(7) Decizia Curții Supreme de Justiție este irevocabilă din momentul emiterii. Decizia se consideră emisă din momentul plasării acesteia pe pagina web oficială a Curții Supreme de Justiție.

Articolul 20. Reluarea procedurii de evaluare

(1) Reluarea procedurii de evaluare este efectuată de către Comisia de evaluare sau după caz, de consiliul respectiv.

(2) La reluarea procedurii de evaluare, comisia de evaluare se limitează la examinarea aspectelor menționate de consiliul respectiv sau, după caz, de Curtea Supremă de Justiție și organizează audieri repetate.

(3) Raportul cu privire la reevaluarea subiectului evaluării este aprobat de Comisia de evaluare conform regulilor stabilite la art. 17.

(4) La reluarea procedurii de evaluare, consiliul respectiv se limitează la examinarea aspectelor menționate de Curtea Supremă de Justiție.

Capitolul IV DISPOZIȚII FINALE ȘI TRANZITORII

Articolul 22. Dispoziții finale și tranzitorii

(1) Prezenta lege intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

(2) Parlamentul Republicii Moldova, în termen de 15 zile lucrătoare de la data intrării în vigoare a prezentei legi, va confirma componența nominală a Comisiei de evaluare a procurorilor.

(3) Atribuțiile Comisiei de evaluare a judecătorilor sunt exercitate de Comisia de evaluare, creată prin Legea nr. 65/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție.

(4) Guvernul va întreprinde măsurile necesare pentru asigurarea funcționării prezentei legi, inclusiv contactarea, în termen de 5 zile lucrătoare de la data intrării în vigoare a prezentei legi, a partenerilor de dezvoltare și a Parlamentului în vederea desemnării de către aceștia a membrilor Comisiei de evaluare a procurorilor.

(5) Ministerul Justiției:

a) în cel mult 5 zile lucrătoare de la confirmarea componenței nominale a Comisiei de evaluare a procurorilor, va organiza prima ședință a acesteia;

b) va asigura plata indemnizației lunare pentru membrii comisiilor de evaluare, prevăzuți la art. 6 alin. (1) lit. a), din contul mijloacelor financiare aprobate în buget pentru evaluarea externă/extraordinară a judecătorilor și procurorilor.

(6) Comisia de evaluare a procurorilor:

a) în cel mult 10 zile lucrătoare de la confirmarea componenței nominale, își va alege președintele;

b) în cel mult 20 zile lucrătoare de la confirmarea componenței nominale, va aproba regulamentul propriu de organizare și funcționare și regulamentul secretariatului.

c) în cel mult 15 zile lucrătoare de la primirea listelor menționate la art. 12 alin. (1), va iniția procedura de evaluare a procurorilor care nu au depus cerere de demisie;

d) în cel mult 10 zile lucrătoare de la primirea dosarului subiectului evaluării, va iniția procedura de evaluare a acestuia.

(7) Judecătorii și procurorii aflați în funcție la data intrării în vigoare a prezentei legi, care au promovat evaluarea își continuă activitatea în calitate de judecător sau, după caz, procuror.

(8) Prin derogare de la prevederile Legii nr.158/2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public, precum și de la prevederile legilor ce reglementează statutul special al anumitor categorii de funcționari publici, se permite detașarea funcționarilor publici din cadrul autorităților și instituțiilor publice către secretariatele comisiilor de evaluare.

(9) Prezenta lege își încetează acțiunea la data respingerii de către Curtea Supremă de Justiție a ultimei contestații depuse împotriva hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii sau a Consiliului Superior al Procurorilor prevăzute la art. 20, sau la expirarea termenului de contestare a ultimei hotărâri a Consiliului respectiv.

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI

NOTA INFORMATIVĂ

la proiectul Legii privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor

1. Denumirea autorului și, după caz, a participanților la elaborarea proiectului

Proiectul de Lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor a fost elaborat de Ministerul Justiției.

Versiunea inițială a proiectului de lege a fost elaborată în baza Conceptului privind evaluarea extraordinară a integrității judecătorilor și procurorilor, aprobat prin Ordinul ministrului justiției nr 49/2023¹.

2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului de act normativ și finalitățile urmărite

Reforma justiției, demarată în anul 2021, a debutat cu inițierea procesului de elaborare a proiectului legii privind evaluarea integrității etice și financiare a judecătorilor și a procurorilor, numit „procesul de vetting”.

Reieșind din rigorile Constituției și a standardelor internaționale în domeniu, precum și pentru a permite desfășurarea acestei reforme într-un mod cât mai organizat, etapizat și focusat pe categorii de subiecți, procesul de evaluare externă a fost divizat în **3 etape consecutive**:

1. Procesul de evaluare a candidaților la funcțiile vacante din Consiliul Superior al Magistraturii (în continuare - CSM), din Consiliul Superior al Procurorilor (în continuare - CSP), și din colegiile din cadrul acestor organe de auto-administrare (colegiile disciplinare, colegiile de selecție și carieră, și colegiile de evaluare a performanțelor).

2. Procesul de reformare a Curții Supreme de Justiție (în continuare - CSJ) și de evaluare a judecătorilor și candidaților pentru funcția de judecători ai CSJ.

3. Procesul de evaluare externă a judecătorilor din curțile de apel, a judecătorilor din instanțele de fond și a procurorilor, care este divizat în 2 sub-etape:

- a) evaluarea judecătorilor și procurorilor din funcțiile și instituțiile cheie;
- b) evaluarea celorlalți judecători și procurori din instituțiile de drept.

Evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor reprezintă **o obligație asumată de Republica Moldova la nivel național și internațional**. Această reformă este una din condiționalitățile de bază ce rezultă din Acordul de asociere Republica Moldova-Uniunea Europeană. Având în vedere aspirațiile de aderare la Uniunea Europeană, această reformă nu poate fi în nici un caz, amânată pentru un timp îndelungat, or va periclita iremediabil reformarea sistemului de drept și curățarea corpului de judecători și procurori.

¹ Conceptul poate fi vizualizat la linkul:

https://justice.gov.md/sites/default/files/document/concept_final_vetting_23.02.2023.pdf

Remarcăm faptul că în procesul de elaborare a reglementărilor privind evaluarea integrității judecătorilor și procurorilor s-a ținut cont de recomandările Comisiei de la Veneția din anii 2019, 2021 și 2022 referitor la proiectul legii cu privire la evaluarea judecătorilor CSJ. Or, mecanismul de evaluare externă a judecătorilor și procurorilor este în mare parte similar mecanismului de evaluare a judecătorilor CSJ.

Menționăm că în Opinia sa din 2019 (pct. 18-19, 37-40, 84) dar și cea din 2021, **Comisia de la Veneția a constatat deja, situația extraordinară în care se află Republica Moldova cu privire la starea gravă în justiție.** Stare care din 2019, s-a agravat, fiind creat un blocaj total în sistemul justiției. Mai mult, s-a reiterat că, în principiu, autoritățile statului decid ca în cazuri extraordinare, **când mecanismele interne eșuează, pot fi aplicate mecanisme urgente și radicale:** de exemplu mecanismul de evaluare din Ucraina, cel din Albania, cel de pre-vetting în Moldova.

Spre deosebire de situația din anul 2019, deși judecătorii și procurorii în mare majoritate sunt aceiași, totuși o îmbunătățire calitativă a activității acestora nu s-a produs, dimpotrivă s-a agravat, iar mecanismele interne ale organelor de auto-administrare nu au funcționat. De asemenea, credibilitatea în actul justiției a scăzut simțitor.

Acestea fiind spuse, prezentăm o scurtă informație despre cele mai recente cazuri de condamnare din sistem:

- la 02.02.2023, Curtea Supremă de Justiție a condamnat definitiv un avocat la **3 ani** de închisoare pentru trafic de influență, pretins asupra procurorilor și judecătorilor;
- la 03.02.2023, Judecătoria Edineț a condamnat un ofițer de urmărire penală la **3 ani** de închisoare pentru trafic de influență, pretins asupra judecătorilor.

La moment, Procuratura Anticorupție reprezintă acuzarea de stat în instanța de judecată în privința a – **12 judecători, 15 procurori, 24 avocați**, și alți intermediari.

De asemenea, prezentăm informația din Raportul „*Ruperea cercului vicios: Regîndirea cadrului instituțional anticorupție în Republica Moldova*”² referitor la situația critică din sistem din anii precedenți:

„Mai multe exemple nefericite de cazuri de corupție din sistemul judecătoresc au fost aduse în atenția opiniei publice în 2016, dezvăluind că 16 judecători ar fi fost implicați în activități de spălare a circa 70 de miliarde de dolari americani în cadrul schemei rusești de spălare a banilor³. Rolul instanțelor în această conspirație a fost semnificativ, dat fiind faptul că anume ele au emis ordonanțe judecătorești pentru transferuri de fonduri suspecte. Dosarele împotriva judecătorilor sunt încă în curs de examinare. Deși CSM a fost la curent cu implicarea judecătorilor în cazurile

² Raportul este disponibil în limbile română și engleză, la linkul: <https://ccia.md/reports/ruperea-cercului-vicios/>

³ Informația de la Conferința de presă a Procuraturii anticorupție și a Centrului Național Anticorupție din 21 septembrie 2016 poate fi găsită la linkul: <https://anticoruptie.md/ro/dosare-de-coruptie/doc-cum-a-functionat-spalatoria-ruseasca-scheme-prezentate-de-procuratura-anticoruptie>

respective încă din 2012, se pare că nu a luat măsuri până în 2016, mult timp după ce au fost aduse daune sistemului bancar moldovenesc.

Mai mulți judecători implicați în cazurile respective au fost fie evaluați cu „foarte bine” în evaluările lor de performanță de către organele relevante ale CSM, fie au fost promovați în funcții administrative în cadrul judecătoriilor sau la curțile de apel în perioada 2014-2016⁴. Procuratura Anticorupție nu a dezvăluit că a încetat urmărirea penală în ceea ce privește judecătorii respectivi.⁵ La 27 octombrie 2020, CSM a acceptat cererea a cinci dintre judecătorii urmăriți în dosarul „spălătoriei rusești” de a le fi anulată suspendarea din funcție și de a reveni la locul de muncă. Ulterior, alți doi judecători au fost găsiți vinovați de emiterea cu bună știință a unei hotărâri judecătorești contrare legii, dar eliberați de răspundere penală în legătură cu intervenirea prescripției de tragere la răspundere penală; un altul a fost achitat. Unsprezece cauze sunt în curs de examinare în instanță, iar avocații depun multiple cereri de recuzare împotriva judecătorilor care examinează cauzele, ceea ce duce la amânări.⁶

Referitor la alte acuzații de corupție în privința judecătorilor, deși au fost inițiate cauze penale, doar un judecător a fost găsit vinovat de luare de mită („corupție pasivă”) și condamnat la șapte ani de închisoare. Un alt judecător a fost găsit vinovat de aceeași infracțiune în prima instanță, dar a fost achitat ulterior de Curtea Supremă de Justiție.⁷

Articolul 307 din Codul penal al Republicii Moldova privind „pronunțarea cu bună-știință de către judecător a unei hotărâri, sentințe, decizii sau încheieri contrare legii” este considerat un mecanism care pune în pericol independența justiției.⁸ Mai mulți judecători au fost supuși urmăririi penale în temeiul acestei dispoziții, a cărei constituționalitate a fost confirmată de Curtea Constituțională în 2018. Decizia respectivă a stabilit că un judecător poate fi urmărit penal „doar în baza unor probe incontestabile, care ar demonstra intenția judecătorului în emiterea actului judecătoresc contrar legii”⁹.

Un raport al Freedom House din 2019, care monitorizează selectivitatea justiției penale în Republica Moldova,¹⁰ a evidențiat tratamentul inegal în cadrul unor cauze penale similare care, potrivit procurorilor, au legătură cu dosarul fraudei bancare. Politicianul și omul de afaceri Ilan Șor, în prezent fugar, a beneficiat de tratament preferențial din partea organelor de urmărire penală și a instanțelor de

⁴ Promisiunea neîndeplinită privind un sistem judecătoresc independent în Moldova, Raport al misiunii, Comisia Internațională a Juriștilor, 2019, https://crjm.org/wp-content/uploads/2019/03/2019-ICJ-Raport-Independenta-Justitiei-RM_RO.pdf.

⁵ Raport privind monitorizarea selectivității justiției penale, Freedom House Moldova, 2021, <https://www.lhr.md/ro/2021/10/raportul-de-monitorizare-selectivitatii-justitiei-penale-2020-2021/>

⁶ Dosarele judecătorilor din „Laundromat”. Unii au cerut recuzarea judecătorilor, alții cer despăgubiri de la stat, Ziarul de Gardă, 27 iunie 2021, www.zdg.md/stiri/stiri-justitie/dosarele-judecatorilor-din-laundromat-unii-au-cerut-recuzarea-judecatorilor-altii-cer-despagubiri-de-la-stat/.

⁷ Trei judecători condamnați în ultimii doi ani pentru corupție, Anticorupție.md, 2016, <https://anticoruptie.md/ro/stiri/trei-judecatori-condamnati-pentru-acte-de-coruptie-in-ultimii-doi-ani>

⁸ Promisiunea neîndeplinită privind un sistem judecătoresc independent în Moldova, Raport al misiunii, Comisia Internațională a Juriștilor, 2019, https://crjm.org/wp-content/uploads/2019/03/2019-ICJ-Raport-Independenta-Justitiei-RM_RO.pdf

⁹ Hotărârea Curții Constituționale nr. 12 din 28 martie 2017, disponibilă la adresa <http://constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=612&l=ro>.

¹⁰ Raport de monitorizare a selectivității justiției penale, Freedom House Moldova, 2019 [https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/Judicial Integrity Selective-Criminal Justice ROMANIAN FINAL.pdf](https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/Judicial%20Integrity%20Selective-Criminal%20Justice%20ROMANIAN%20FINAL.pdf).

judecată. Tergiversările în procesele de judecată au fost, de asemenea, un simptom al justiției selective în cazul Ș 1: din cele 98 de ședințe de judecată monitorizate, 68 au fost amânate.¹¹ Raportul relevă că justiția selectivă este produsul unei colaborări nefirești dintre politic și justiție, iar selectivitatea justiției are două manifestări principale: favorabilă sau nefavorabilă subiecților cu afiliere politică, în funcție de cât de apropiați sunt subiecții forțelor politice care controlează justiția.

Freedom House a realizat ulterior un raport la aceeași temă în 2021¹². Acesta a scos în evidență mai multe cauze penale cu caracteristici similare, dar cu abordări procedurale diferite, în special evaluări diferite și inconsecvente ale actelor de constatare întocmite de ANI referitoare la îmbogățirea ilicită, soluții diferite ale instanțelor în cazuri similare cu tipologii identice etc. 56% din totalul ședințelor de judecată monitorizate pentru acest raport au fost amânate, ceea ce a dus la tergiversări. Monitorizarea a confirmat, de asemenea, un favoritism clar: într-un exemplu de rezonanță privind o serie complexă de acuzații penale cu privire la inculpații din grupul Platon, cazurile care ar fi putut avea un rezultat pozitiv¹³ au fost examinate rapid, în pofida multitudinii de participanți la dosar și a înlocuirii judecătorilor.

Un raport recent al CRJM privind aplicarea sancțiunilor penale în Republica Moldova¹⁴ a constatat că instanțele par să fie conștiente de importanța circumstanțelor specifice ale inculpatului în stabilirea sentinței, dar aplică o abordare formalistă în ceea ce privește criteriile de individualizare. Deși instanțele de judecată acordă atenție chestiunii proporționalității în stabilirea pedepselor, mecanismele prevăzute de legislație pentru a asigura un echilibru între consecințele faptei și al autorului, pe de o parte, și răspunderea și pedeapsa potrivită, pe de altă parte, nu par să producă efectul scontat.¹⁵ Această tendință se observă în motivarea hotărârilor în general, dar și în motivarea criteriilor de individualizare, în special în ceea ce privește proporționalitatea și circumstanțele atenuante sau agravante. CSJ și judecătoriile din afara Chișinăului par a fi cele mai problematice în această privință.

¹¹ În cazurile care implicau subiecți ai opoziției, procesele de judecată s-au desfășurat cu o rapiditate remarcabilă, în timp ce cei care aveau șanse de a fi achitați au fost supuși unor întârzieri mari. Contrarul acestui fenomen s-a înregistrat în cazurile în care au fost implicați subiecți apropiați de partidul de guvernământ.

¹² Raport de monitorizare a selectivității justiției penale, Freedom House Moldova, 2019 https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/Judicial_Integrity_Selective-Criminal_Justice_ROMANIAN_FINAL.pdf.

¹³ Veaceslav Platon, care a devenit proprietar în diferite bănci și companii de asigurări din Republica Moldova în perioada post-sovietică și a menținut legături strânse cu bancherii ruși implicați în spălarea de bani <https://ccia.md/wp-content/uploads/2022/07/Republica-Offshore-Analiza-factori-contribuit-frauda-sistematica-spalarea-banilor-sectorul-bancar-de-asigurari-financiar-Moldova.pdf>

¹⁴ Raport privind aplicarea sancțiunilor penale în Republica Moldova, Consiliul European, 2022, <https://rm.coe.int/report-criminal-sanctions-rom/1680a1c6f1>.

¹⁵ În documentul „De la hotărâri judecătorești la justiție. Cum asigurăm o mai bună motivare a hotărârilor judecătorești în Republica Moldova?”, elaborat de Centrul de Resurse Juridice din Moldova, autorii au identificat principalele cauze ale adoptării hotărârilor judecătorești slab motivate și au analizat deficiențele juridice și constrângerile practice care slăbesc eforturile sistemului judecătoresc din Moldova în a asigura o calitate adecvată a motivării. Aceste deficiențe provin din practica judiciară neuniformă și ca urmare a impactului limitat al eforturilor de standardizare a practicii judecătorești; volumul de muncă al judecătorilor și distribuția neuniformă a acestuia; motivarea defectuoasă și superficială a hotărârilor judecătorești; comportamentul deficient prestabilit al judecătorilor actuali, inoculat judecătorilor nou-numiți; lipsa de personal care să asiste judecătorii; respectarea termenelor legale, adesea în detrimentul altor cerințe, inclusiv a celor privind motivarea hotărârilor. Documentul este disponibil la adresa https://crjm.org/wp-content/uploads/2021/11/2021-22-10-De-la-hotarari-judecatoresti-la-justitie_2021-RO_FINAL.pdf.

În ceea ce privește sancțiunile aplicate în cazurile de corupție, din cele peste 400¹⁶ de hotărâri analizate emise de CSJ în perioada ianuarie 2017 – decembrie 2020, un raport al CRJM¹⁷ din 2022 a stabilit că în peste 90% din cauzele de corupție faptele în sine sau subiecții implicați au fost în acte de mică corupție. 7% dintre cauze se referă la subiecți sau cauze de mare corupție. Justiția în cauzele de corupție a fost înfăptuită, în medie, în termen de 3,5 ani. Fiecare al doilea caz examinat a fost trimis la reexaminare cel puțin o dată.

Din totalul sancțiunilor aplicate de judecători, în 8 din 10 cazuri condamnății nu au petrecut nicio zi în închisoare. 55% din sentințele primei instanțe sunt casate. Soluțiile judecătorilor curții de apel sunt diferite în 48% de cazuri (rata deciziilor de achitări în cauzele de corupție este de cel puțin patru ori mai mare decât în alte cauze penale).

Publicarea hotărârilor judecătorești oferă o perspectivă asupra modului în care un judecător aplică legea. În 2020¹⁸, pe baza analizei a 1.340 de hotărâri judecătorești adoptate în perioada 1 ianuarie 2018 – 31 martie 2019, CRJM a constatat că anonimizarea hotărârilor judecătorești în Republica Moldova este inconsecventă. Astfel de inconsecvențe au fost constatate în 55% din dosarele de corupție. În 149 de hotărâri legate de dosarele de corupție (28% din totalul de 530 de hotărâri analizate), judecătorii (cu excepția CSJ) au abuzat de această practică în domenii precum identificarea autorilor sau instigatorilor unei infracțiuni. În 118 hotărâri (22%), numele judecătorului, procurorului, polițistului, mediatorului, executorului judecătoresc, notarului sau avocatului nu au fost dezvăluite. Există mai multe dosare în care valoarea mitei a fost secretizată în hotărâri judecătorești în cauze de rezonanță. Aceste exemple arată anonimizarea excesivă și necorespunzătoare a unor elemente-cheie din astfel de hotărâri judecătorești, ceea ce reduce impactul prevenirii corupției prin hotărâri judecătorești bine motivate și transparența față de societatea civilă.

Au existat cazuri când prima instanță și curțile de apel, inclusiv în cauze penale de rezonanță, au examinat dosare cu ușile închise. De exemplu, cazul fostului prim-ministru Vladimir Filat, care a fost condamnat pentru luare de mită și trafic de influență, a fost examinat în întregime cu ușile închise, în pofida solicitării inculpatului de a avea un proces public. Alte două cazuri legate de fraudă bancară ar fi fost examinate în întregime cu ușile închise. Deși instanțele pot exclude publicul de la toate ședințele sau de la o parte a unui proces, acest lucru trebuie să se facă numai în circumstanțe excepționale, strict justificate de la caz la caz, și să facă obiectul unei supravegheri și revizuirii judiciare permanente. Comisia Internațională a Juriștilor și-a exprimat îngrijorarea cu privire la desfășurarea ședințelor cu ușile închise, în special în cauzele penale în care există un interes public.¹⁹

¹⁶ Reprezintă 95% din numărul total de hotărâri disponibile în mod public pe site-ul CSJ la momentul respectiv.

¹⁷ Hotărârile și sancțiunile aplicate în cazurile de corupție - cât de uniformă este practica judiciară?, Centrul de Resurse Juridice din Moldova, 2022, https://old.crjm.org/wp-content/uploads/2022/01/2022-01-25-studiu-sanctiuni-coruptie-versiunea_pre-machetata-site.pdf.

¹⁸ Transparența justiției versus datele cu caracter personal. O analiză a modului de publicare a hotărârilor judecătorești în Republica Moldova, Centrul de Resurse Juridice din Moldova, 2020, <https://crjm.org/wp-content/uploads/2020/01/Transparența-just-vs-date-caract-pers.pdf>.

¹⁹ Promisiunea neîndeplinită privind un sistem judecătoresc independent în Moldova, Raport al misiunii, Comisia Internațională a Juriștilor, 2019, https://crjm.org/wp-content/uploads/2019/03/2019-ICJ-Raport-Independenta-Justitiei-RM_RO.pdf

În context, menționăm **factorii care au determinat efectuarea evaluării externe**:

- risc sporit de influențare a judecătorilor/procurorilor din cauza lipsei de integritate;
- ineficiența cadrului normativ actual ce reglementează mecanismul de evaluare a integrității judecătorilor/procurorilor;
- lipsa siguranței pentru cetățeni de a fi protejați de eventualele abuzuri și încălcări ale drepturilor lor și nivelul scăzut al încrederii în sistemul justiției în general;
- ineficiența procedurilor actuale de evaluare a judecătorilor și a procurorilor este deja constatată, or, pe parcursul ultimilor ani acestora li se atribuia în mod automat calificativul ”foarte bine”, fără a fi supuși unei verificări reale și credibile;
- ineficiența procedurii disciplinare, care se demara ”la comandă”, doar contra judecătorilor/procurorilor care nu erau loiali CSM sau PG/CSP.

Finalitățile urmărite de promovarea prezentului proiect de lege constau în:

- 1) sporirea calității actului de justiție;
- 2) crearea mecanismului pentru efectuarea ultimei etape a evaluării externe a integrității judecătorilor și procurorilor;
- 3) asigurarea numirii unor judecători și procurori imparțiali și integri;
- 4) eliminarea din sistem a judecătorilor și procurorilor lipsiți de integritate.

Apelarea la exercițiul de evaluare externă în mod etapizat este justificată de faptul că mecanismele interne au eșuat de nenumărate ori, organele de auto-administrare fiind în imposibilitate de a epura sistemul din interior, iar corupția sistemică și lipsa de integritate au afectat cronic sistemul justiției.

Este important de a preciza că exercițiul de evaluare propus prin prezentul proiect de lege va fi unul irepetabil. Acest fapt este expres prevăzut în conținutul proiectului de lege. Un argument suplimentar în susținerea acestei teze este că în lipsa avizării pozitive din partea Comisiei de la Veneția și în lipsa susținerii din partea partenerilor de dezvoltare, apelarea la un exercițiu similar de evaluare nu va fi posibilă.

Cu referire la **documentele de politici** relevante, menționăm că elaborarea și promovarea acestui proiect rezultă din angajamentele internaționale asumate de Republica Moldova în contextul obținerii statutului de stat-candidat pentru aderare la Uniunea Europeană, precum și din:

- obiectivul 1.2.2, acțiunea „a) Elaborarea cadrului normativ cu privire la evaluarea extraordinară (externă) a judecătorilor și procurorilor în conformitate cu recomandările Comisiei de la Veneția” din Planul de acțiuni pentru implementarea *Strategiei privind asigurarea independenței și*

integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025, aprobată prin Legea nr. 211/2021;

- act. 8.14 din Planul de acțiuni al Guvernului pentru anul 2023 aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 90/2023 „Elaborarea proiectului de lege cu privire la evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor în conformitate cu recomandările Comisiei de la Veneția”.

Subliniem că, întru realizarea obiectivelor trasate de documentele de politici menționate, inițial a fost elaborat Conceptul privind evaluarea extraordinară a judecătorilor și procurorilor, care conține elementele-cheie ale întregului proces de evaluare externă. Acest document a fost consultat public de mai multe ori atât în anul 2021, cât și pe parcursul anului 2022 (după demararea procesului de pre-vetting). În procesul de consultare au fost implicați judecătorii și procurorii din instituțiile principale, reprezentanții CSM și CSP, precum și partenerii de dezvoltare.

3. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Prezentul proiect de lege reprezintă ultima etapă a procesului de evaluare externă a judecătorilor și procurorilor din instituțiile principale din domeniu.

Proiectul cuprinde detalii despre: subiecții evaluării, instituțiile ce vor fi implicate în procesul respectiv, procedura de evaluare, efectele promovării și eșuării procesului de evaluare, procedura de contestare ș.a.

OBIECTUL EVALUĂRII EXTERNE

Obiectul evaluării externe îl constituie **integritatea etică și financiară** a subiectului evaluării. Criteriile de evaluare vor fi similare cu cele stabilite pentru evaluarea judecătorilor CSJ.

În timpul evaluării integrității, persoanei îi sunt verificate activele și cheltuielile sale, raportate la veniturile legale disponibile și declarate. În cazul constatării unor neconcordanțe care depășesc vădit o marjă admisibilă, stabilită expres în proiectul de lege, între activele disponibile și cheltuielile suportate și veniturile legal disponibile, se consideră că subiectul nu a promovat evaluarea integrității.

Verificarea bunurilor și cheltuielilor nu se limitează doar la subiectul evaluării, dar implică și membrii familiei acestuia. Astfel, în cazul imposibilității persoanei evaluate de a-și justifica bunurile și cheltuielile, precum și sursa donațiilor, aceasta nu va promova evaluarea integrității.

De asemenea, aspectul de integritate presupune și verificarea cazurilor când judecătorii și procurorii nu au rezolvat starea de conflict de interese în activitatea lor.

Nepromovarea evaluării va avea drept consecință eliberarea din funcție a judecătorului/procurorului vizat. Proiectul prevede o marjă admisibilă de diferență între veniturile declarate și cele constatate/stilul de viață, astfel încât diferențele sau chestiunile minore ce nu pot fi justificate nu vor atrage după sine eliminarea din sistem.

SUBIECȚII EVALUĂRII EXTERNE

Evaluarea propusă va viza următoarele categorii de subiecți:

1. Judecători (aproximativ 140 de persoane):

a) toți președinții celor 15 instanțe și vicepreședinții de instanțe, inclusiv cei interimari, care au deținut funcțiile respective pentru o perioadă mai mare de un an, din 1 ianuarie 2017 până în prezent (*circa 60 de persoane*);

b) toți judecătorii Curților de Apel: Chișinău, Bălți, Comrat, Cahul (*circa 80 de judecători*).

2. Procurori (aproximativ 230 de persoane):

a) din cadrul Procuraturii Generale - Procurorul general interimar, adjuncții Procurorului General, procurorii pentru misiuni speciale și șefii/adjuncții de secții/direcții (*circa 22 persoane*);

b) toți procurorii anticorupție și procurorii PCCOCS (*circa 102 persoane*);

c) toți procurorii șefi și adjuncții acestora din 2017 până în prezent, inclusiv interimarii, care au deținut aceste funcții pentru o perioadă mai mare de un an (*circa 100 de procurori*).

d) candidații la funcțiile vacante din Procuratura Anticorupție și din Procuratura pentru Combaterea Crimelor Organizate și Cauze Speciale.

Atenționăm că categoriile de subiecți menționate vizează doar judecătorii și procurorii din funcțiile-cheie din judecătorii și procuraturi. Referitor la persoanele care au asigurat interimatul unor funcții de conducere din cadrul judecătoriilor și procuraturilor, precizăm că urmează a fi evaluate doar persoanele care au asigurat interimatul pentru perioada vacanței funcției de conducere respective. Astfel, persoanele care au asigurat interimatul în legătură cu imposibilitatea temporară a conducătorului de a-și exercita atribuțiile (de ex. aflarea acestuia în concediu medical), nu vor cădea sub incidența prezentei legi.

Cifrele menționate mai sus includ inclusiv persoanele care pot demisiona. Se estimează că aproximativ 30-40% din judecătorii și procurorii care sunt subiecți ai evaluării vor demisiona.

Reiterăm faptul că cea de a 3-a etapă a procesului de evaluare extraordinară este divizată în 2 sub-etape:

a) evaluarea judecătorilor și procurorilor din funcțiile și instituțiile cheie;

b) evaluarea celorlalți judecători și procurori din instituțiile de drept.

Cu privire la categoriile de subiecți din sub-etapa a 2-a (Judecătoria Chișinău, judecătorii care solicită promovarea în funcții de conducere sau instanțele superioare, Procuratura Chișinău, procurorii care doresc promovarea în funcțiile de conducere sau în procuraturile superioare) menționăm că aceștia vor fi evaluați de către colegiile din cadrul CSM/CSP, care de asemenea urmează a fi evaluate, fortificate și capacitate cu instrumentele corespunzătoare. În acest context, în Parlament au fost deja

înregistrate două proiecte de legi²⁰ care au drept scop reorganizarea colegiilor de selecție și evaluare din cadrul CSM și CSP. Astfel, după finisarea procesului de „pre-vetting” și a procesului de evaluare externă a judecătorilor și procurorilor, colegiile menționate își vor relua activitatea, urmând să evalueze judecătorii și procurorii în funcție.

CADRUL INSTITUȚIONAL

În procesul de evaluare a integrității judecătorilor și procurorilor vor fi implicate următoarele structuri:

1. Comisia de evaluare a judecătorilor și Comisia de evaluare a procurorilor

Reieșind din faptul că numărul de subiecți ce urmează a fi evaluați este mult mai mare decât în cazul evaluării prevăzute de Legea nr. 26/2022 și decât numărul celor prevăzuți de Legea nr. 65/2023 privind evaluarea judecătorilor CSJ, proiectul propune crearea a două comisii de evaluare. Acestea vor avea aceeași structură și mod de organizare și funcționare, cu deosebirea că una se va specializa pe evaluarea externă a judecătorilor, iar alta – pe evaluarea externă a procurorilor.

Fiecare comisie de evaluare va fi formată din 6 membri: 3 membri vor fi naționali, iar 3 vor fi internaționali, la propunerea partenerilor de dezvoltare. În același mod se propune selectarea și a membrilor supleanți (1 național și 1 internațional). Condițiile pe care trebuie să le întrunească membrii, precum și modul de selectare a acestora vor fi similare celor prevăzute în Legea nr. 26/2022 și în Legea nr. 65/2023 privind evaluarea judecătorilor CSJ.

Comisiile de evaluare vor avea posibilitatea să se organizeze în procesul de lucru în câte 2 complete de evaluare (a câte 3 membri fiecare). Aprobarea raportului de evaluare se va face cu votul unanim al membrilor completului. În cazul în care nu va exista unanimitate, raportul va fi examinat de Comisia de evaluare, urmând a fi aprobat de majoritatea membrilor săi.

Avantajele acestui model de constituire și funcționare a completelor de evaluare sunt:

- examinarea rapidă a dosarelor de evaluare;
- accelerarea procesului de evaluare;
- constituirea completelor mixte în caz de recuzări/abțineri a membrilor completelor de evaluare.

Membrii Comisiilor de evaluare trebuie să fie experți cu o vastă experiență, integritate și profesionalism demonstrat. Pentru identificarea și selectarea membrilor

²⁰ Proiectele de lege menționat epot fi accesate la linkurile:

<https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/6419/language/ro-RO/Default.aspx>
<https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/6437/language/ro-RO/Default.aspx>

naționali și a celor internaționali, se va folosi modelul aplicat pentru Comisia creată prin Legea nr. 26/2022:

a) 3 membri cetățeni ai Republicii Moldova – la propunerea fracțiunilor parlamentare, cu respectarea reprezentării proporționale a majorității și a opoziției, aprobați cu votul a 3/5 din deputații aleși;

b) 3 membri – la propunerea partenerilor de dezvoltare, aprobați cu votul a 3/5 din deputații aleși.

Fiecare Comisie de evaluare va dispune de câte un secretariat.

Atât comisiile de evaluare, cât și secretariatele acestora vor avea acces la orice baze de date deținute de autoritățile publice din țară și, respectiv, la sistemele informaționale care conțin date relevante pentru realizarea mandatului acestora și anume, pentru evaluarea integrității etice și financiare a subiecților evaluării, inclusiv prin intermediul platformei de interoperabilitate MConnect.

2. Consiliul Superior al Magistraturii și Consiliul Superior al Procurorilor

CSM și CSP vor avea un rol decisiv, similar cu mecanismul propus pentru procesul de evaluare a judecătorilor CSJ, unde ultimul cuvânt în confirmarea raportului Comisiei de evaluare îl are CSM.

În urma evaluării, fiecare Comisie de evaluare va întocmi un raport privind promovarea sau nepromovarea evaluării integrității etice și financiare, care va fi transmisă către CSM/CSP, împreună cu o copie a dosarului de evaluare. În decurs de 30 zile de la recepționarea materialelor respective, CSM/CSP urmează să ia o decizie reieșind din următoarele opțiuni:

a) acceptă raportul cu privire la evaluare și constată promovarea sau nepromovarea evaluării;

b) respinge raportul cu privire la evaluare și dispune o singură dată reluarea procedurii de evaluare, dacă constată circumstanțe de fapt sau erori procedurale care puteau duce la promovarea sau nepromovarea evaluării.

După reevaluare, Comisia de evaluare va transmite repetat raportul către CSM/CSP, care fie va accepta raportul respectiv, fie îl va respinge și va constata promovarea sau nepromovarea evaluării.

Subliniem că proiectul reglementează dreptul atât a reprezentantului Comisiei de evaluare, cât și a persoanei evaluate de a-și prezenta poziția/opinia în fața CSM/CSP.

Efectele hotărârilor CSM/CSP privind nepromovarea evaluării:

Prin mecanismul propus, CSM/CSP va putea să intervină în mod deplin, pentru a asigura evitarea eventualelor carențe sau abuzuri ce ar putea afecta independența judecătorilor/procurorilor, fapt ce va fi în corespundere cu rigorile prevederilor constituționale relevante. Deciziile CSM și cele ale CSP vor putea fi contestate direct la CSJ.

Judecătorii care nu au promovat evaluarea integrității vor fi eliberați din funcție prin hotărârea CSM. În cazul procurorilor, hotărârea CSP de constatare a nepromovării evaluării va fi transmisă Procurorului General, care prin ordin va dispune eliberarea acestora din funcție. Iar eventuala nepromovare a evaluării integrității de către Procurorul General se va decide de CSP, urmând a fi eliberat din funcție de către Președintele Republicii Moldova.

3. Curtea Supremă de Justiție

În cadrul CSJ va fi constituit completul special pentru examinarea contestațiilor depuse împotriva hotărârilor CSM/CSP privind cariera judecătorilor/procurorilor.

CSJ va putea anula hotărârea CSM/CSP doar dacă va constata existența unor circumstanțe de fapt sau erori procedurale care puteau duce la promovarea evaluării de către subiectul evaluat (similar Legii nr. 26/2022).

În acest scop, se propune menținerea completului de judecată creat pentru examinarea contestațiilor în cadrul mecanismului de evaluare a integrității judecătorilor CSJ. Or, către acel moment, completul dat deja va avea experiență în examinarea acestui tip de litigii.

Amintim că art. 18 alin. (3) din Legea nr. 65/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție, prevede că contestațiile se examinează de un complet format din primii 3 judecători ai Curții Supreme de Justiție care au promovat evaluarea și nu au activat în cadrul Curții Supreme de Justiție până la data de 31 decembrie 2022.

PROCEDURA DE EVALUARE

Procedura de evaluare va implica următoarele etape principale:

1. Anunțarea concursului de către CSM;
2. Întocmirea listelor cu persoanele ce urmează a fi evaluate;
3. Colectarea datelor privind persoanele ce urmează a fi evaluate;
4. Analiza datelor și examinarea acestora cu participarea persoanei evaluate și emiterea raportului Comisiei de evaluare;
5. CSM/CSP va examina raportul Comisiei de evaluare, având opțiunile de a aproba sau respinge raportul Comisiei de evaluare;
6. Contestarea hotărârii CSM/CSP în CSJ (dacă este cazul);
7. Executarea hotărârii CSM/CSP.

ASPECTE DE CONSTITUȚIONALITATE

Reforma dată nu propune modificarea Constituției, dar va implica plenar CSM și CSP ca actori-cheie, ce dispun de mandat constituțional de a decide în privința carierei judecătorilor și procurorilor.

Suspiciunea rezonabilă privind caracterul ilicit al bunurilor va fi pusă pe seama Comisiei de evaluare. Ulterior persoana evaluată va urma să combată această suspiciune.

Referitor la verificarea respectării regimului de interese în activitatea judecătorilor și procurorilor, comisiile de evaluare vor putea veni cu evaluări preliminare în privința subiecților supuși evaluării, după care aceștia din urmă vor avea posibilitatea să explice raționamentele deciziilor emise sau a acțiunilor întreprinse.

EFECTELE NEPROMOVĂRII EVALUĂRII EXTERNE

Subiecții care nu vor promova evaluarea externă vor fi eliberați din funcțiile deținute. De asemenea, persoanele respective vor fi lipsite de dreptul de a exercita funcția de judecător/procuror timp de 7 ani, din data rămânerii definitive a hotărârii CSM (în cazul judecătorilor), ordinului Procurorului General (în cazul procurorilor), sau decretului Președintelui Republicii Moldova (în cazul Procurorului General).

Subliniem că proiectul conține garanții pentru a evita eliberarea din funcție a judecătorului/procurorului pentru iregularități financiare minore – fiind introdusă o marjă de câteva salarii medii pe economie drept diferență permisă între averea/veniturile și cheltuielile subiectului evaluării.

Menționăm că eliberarea din funcție a judecătorilor/procurorilor care nu vor promova evaluarea integrității se va efectua fără parcurgerea unei proceduri disciplinare. Acest fapt este în conformitate cu **p. 50 din Opinia CDL-AD(2022)024 Comisiei de la Veneția**, care a subliniat că „Procesul de evaluare/veting descris în proiecte nu poate fi în niciun caz egalat cu procedura disciplinară. După cum a remarcat anterior Comisia de la Veneția, "[e]valuarea și răspunderea disciplinară sunt (sau ar trebui să fie) două lucruri foarte diferite". Răspunderea disciplinară necesită o abatere disciplinară. O performanță negativă, care duce la un rezultat general negativ al unei evaluări, poate proveni și din alți factori decât o abatere disciplinară. Prin urmare, o propunere conform căreia rezultatele negative ale evaluării generale ar trebui să ducă la inițierea unei proceduri disciplinare ridică probleme.”

Se ia în considerație riscul ca o parte din actualii judecători/procurori să nu promoveze evaluarea integrității. Însă, menținerea acestora în funcție după ce rezultatele evaluării vor deveni publice, va denigra imaginea sistemului justiției, va reduce încrederea cetățenilor în justiție și va reduce la zero toate eforturile depuse pentru deblocarea sistemului și curățirea de elementele coruptibile.

Drept urmare, susținem cu fermitate ideea încetării mandatului doar pentru judecătorii/procurorii care nu vor promova evaluarea integrității.

Se planifică Comisia de evaluare să finalizeze procesul de verificare a integrității judecătorilor și procurorilor până la finele anului 2025.

4. Fundamentarea economico-financiară

Activitatea celor două Comisii de evaluare va fi asigurată **din contul bugetului de stat** (din contul mijloacelor financiare prevăzute în bugetul Ministerului Justiției pentru implementarea reformelor ce țin de evaluarea externă/extraordinară a judecătorilor și procurorilor), precum **și al partenerilor de dezvoltare**. Or, proiectul prevede posibilitatea de finanțare a activității Comisiilor de evaluare și din alte surse neinterzise de lege.

Gestionarea resurselor financiare ale Comisiei de evaluare se va face de către Ministerul Justiției. Menționăm în calitate de exemplu similar de gestionare a resurselor financiare ale Comisiei de evaluare create în baza Legii nr. 26/2022.

Implementarea proiectului va implica cheltuieli de la bugetul de stat în partea ce ține de:

- **Identificarea și întreținerea sediului** (ex: servicii comunale, pază, ș.a.);

Se propune ca sediul necesar pentru desfășurarea activității Comisiilor de evaluare să fie identificat de către Guvernul Republicii Moldova.

- **Remunerarea membrilor naționali:**

Proiectul prevede achitarea pentru fiecare membru, desemnat de actorii interni, din contul bugetului de stat, a indemnizației lunare echivalente cu dublul salariului de funcție al Judecătorului Curții Supreme de Justiție cu vechimea în muncă de peste 16 ani, stabilit la data intrării în vigoare a prezentei legi.

Potrivit *Tabelului nr. 1 din Anexa nr. 4 la Legea nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar*, pentru judecătorii Curții Supreme de Justiție cu vechimea în muncă în funcția de judecător de până la 16 ani este stabilită clasa de salarizare 119 și coeficientul de salarizare 12,29.

De asemenea, precizăm că pentru anul 2023, pentru judecătorii Curții Supreme de Justiție a fost stabilită valoarea de referință în mărime de 2600 lei. Drept urmare, indemnizația lunară al unui membru național va constitui:

$$12,29 * 2\ 600 \text{ lei} * 2 = 63\ 910 \text{ lei.}$$

Pentru o perioadă de 6 luni (dacă proiectul va intra în vigoare la finele lunii iunie anul curent), indemnizația ce urmează a fi plătită celor 6 membri naționali din ambele comisii de evaluare va constitui aproximativ:

$$(63\ 910 \text{ lei} * 6 \text{ luni}) * 6 \text{ persoane} = 2\ 300\ 760 \text{ lei}$$

În context, trebuie să subliniem faptul că în cadrul bugetului de stat pentru anul 2023, Ministerului Justiției i-au fost alocate resurse financiare **în sumă de 13 978,5 mii lei** pentru implementarea reformelor ce țin de evaluarea externă/extraordinară a judecătorilor și procurorilor.

Cu privire la remunerarea angajaților din cele două secretariate, menționăm că persoanele care vor fi angajate în secretariate nu vor avea statut de funcționari publici. Ca și în prezent, cheltuielile ce țin de angajarea și remunerarea acestora vor fi asumate de către partenerii de dezvoltare.

- **Indemnizațiile ce țin de posibilele demisii**

Atât judecătorii, cât și procurorii care nu vor dori să fie supuși evaluării externe vor putea depune cerere de demisie în termen de 20 de zile de la notificarea privind inițierea evaluării sale.

Existența unor astfel de cereri va reclama achitarea indemnizațiilor de concediere egale cu:

a) 50% din produsul înmulțirii salariului mediu lunar al judecătorului la numărul de ani complet lucrați în **funcția de judecător** (art. 26 alin. (3) din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului).

În lipsa unor date certe privind judecătorii concreți care vor decide să demisioneze și vechimea în funcția de judecător relevantă pentru calculul indemnizației, nu poate fi oferit un calcul precis privind costul acestei opțiuni.

Cu titlu de exemplu, dacă un judecător al curții de apel cu o vechime în mediu de 20 ani de activitate, va decide să plece onorabil din sistem, suma necesară pentru achitarea indemnizației unice de concediere a acestuia va constitui:

$30\,000 \text{ lei} \times \text{salariul mediu lunar} \times 50\% \times 20 \text{ ani} = 300\,000 \text{ lei}.$

b) 50% din produsul înmulțirii ultimului salariu lunar la numărul de ani complet lucrați în **funcția de procuror** (art. 62 alin. (2) din Legea nr. 3/2016 cu privire la Procuratură)

Astfel, în cazul unui procuror din cadrul Procuraturii Generale cu vechimea în muncă de 20 de ani, indemnizația va constitui:

$30\,000 \text{ lei} \times \text{ultimul salariu lunar} \times 50\% \times 20 \text{ ani} = 300\,000 \text{ lei}$

Având în vedere că, la moment, nu pot fi estimate cu precizie mijloacele financiare necesare pentru acoperirea cheltuielilor condiționate de demisia judecătorilor/procurorilor și, respectiv, de achitarea indemnizațiilor, acestea vor fi solicitate la ulterioara rectificare a bugetului de stat.

5. Modul de incorporare a proiectului în sistemul actelor normative în vigoare

Pentru buna implementare a procesului de evaluare externă a judecătorilor și procurorilor, Comisia de evaluare a procurorilor va trebui să aprobe în termenul stabilit în proiect:

1. Regulamentul propriu de organizare și funcționare;
2. Regulamentul Secretariatului comisiei de evaluare.

Subliniem că cadrul normativ conex, necesar pentru buna desfășurare a activității Comisiei de evaluare a judecătorilor se elaborează în temeiul Legii nr.

65/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție.

6. Avizarea și consultarea publică a proiectului

Conform prevederilor art. 20 al Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative, elaborarea prezentului proiect de lege a fost demarată odată cu publicarea pe pagina web oficială a Ministerului Justiției la compartimentul Transparența decizională, directoriul “Anunțuri privind inițierea elaborării actelor normative”, a **anunțului de inițiere a procesului de elaborare**, care poate fi accesat la linkul: <https://justice.gov.md/ro/content/anunt-privind-initierea-procesului-de-elaborare-conceptului-de-evaluare-externa-0>.

Elaborarea prezentului proiect de lege a fost precedată de **elaborarea Conceptului** privind evaluarea extraordinară a integrității judecătorilor și procurorilor, supus consultărilor în modul stabilit. Versiunea inițială a Conceptului a fost consultată public în anul 2021, iar cea finală a fost consultată public în luna februarie 2023, fiind aprobat prin Ordinul ministrului justiției nr. 49/2023.

Referitor la **versiunea inițială a proiectului de lege**, menționăm că aceasta de asemenea, a fost consultată public în luna februarie 2023, fiind ulterior transmis spre examinare Comisiei de la Veneția, care s-a expus asupra prevederilor acestuia prin Opinia nr. CDL-AD(2023)005²¹.

Versiunea ajustată a proiectului de lege a fost consultată public la data de 10 mai 2023, cu participarea reprezentanților judecătorilor, procurorilor, CSM, CSP. Se preconizează continuarea consultării publice a proiectului în vederea îmbunătățirii acestuia după consultarea repetată a acestuia cu Comisia de la Veneția.

Secretar de stat

/semnat electronic/

Stanislav COPETCHI

²¹ Opinia Comisia de la Veneția, link: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2023\)005-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2023)005-e)

ANALIZA DE IMPACT ÎN PROCESUL DE FUNDAMENTARE

a proiectului de lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor

Titlul analizei impactului (poate conține titlul propunerii de act normativ):	Analiza de impact în procesul de fundamentare a proiectului de lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor
Data:	17 mai 2023
Autoritatea administrației publice (autor):	Ministerul Justiției
Subdiviziunea:	Direcția elaborare acte normative
Persoana responsabilă și datele de contact:	Diana Melenciuc, Șef interimar, Secția drept privat din cadrul Direcției elaborare acte normative, tel.: (022) 20-14-26 email: diana.melenciuc@justice.gov.md
Compartimentele analizei impactului	
1. Definirea problemei	
a) Determinați clar și concis problema și/sau problemele care urmează să fie soluționate	
Au fost evidențiate următoarele probleme: 1) risc sporit de influențare a judecătorilor și procurorilor din cauza lipsei de integritate; 2) ineficiența cadrului normativ actual ce reglementează mecanismul de evaluare a integrității judecătorilor și procurorilor; 3) lipsa siguranței pentru cetățeni de a fi protejați de eventualele abuzuri și încălcări ale drepturilor lor și nivelul scăzut al încrederii în sistemul justiției în general; 4) promovarea/numirea în unele funcții-cheie din sistemul judecătoresc și din procuratură a unor persoane cu probleme de integritate. 5) îndeplinirea necorespunzătoare a atribuțiilor pe parcursul ultimilor ani de către unii judecători și procurori. 6) nivelul scăzut al încrederii societății în integritatea judecătorilor și procurorilor, precum și în sistemul justiției în general.	
b) Descrieți problema, persoanele/entitățile afectate și cele care contribuie la apariția problemei, cu justificarea necesității schimbării situației curente și viitoare, în baza dovezilor și datelor colectate și examinate	
Reieșind din rigorile Constituției și a standardelor internaționale în domeniu, precum și pentru a permite desfășurarea acestei reforme într-un mod cât mai organizat, etapizat și focusat pe categorii de subiecți, procesul de evaluare externă a fost divizat în 3 etape consecutive: 1. Procesul de evaluare a candidaților la funcțiile vacante din Consiliul Superior al Magistraturii (în continuare - CSM), din Consiliul Superior al Procurorilor (în continuare - CSP), și din colegiile din cadrul acestor organe de auto-administrare (colegiile disciplinare, colegiile de selecție și carieră, și colegiile de evaluare a performanțelor). 2. Procesul de reformare a Curții Supreme de Justiție (în continuare - CSJ) și de evaluare a judecătorilor și candidaților pentru funcția de judecător al CSJ. 3. Procesul de evaluare externă a judecătorilor din curțile de apel, a judecătorilor din instanțele de fond și a procurorilor, care este divizat în 2 sub-etape: a) evaluarea judecătorilor și procurorilor din funcțiile și instituțiile cheie; b) evaluarea celorlalți judecători și procurori din instituțiile de drept.	

Evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor reprezintă **o obligație asumată de Republica Moldova la nivel național și internațional**. Această reformă este una din condiționalitățile de bază ce rezultă din Acordul de asociere Republica Moldova-Uniunea Europeană. Având în vedere aspirațiile de aderare la Uniunea Europeană, această reformă nu poate fi în nici un caz, amânată pentru un timp îndelungat, or va periclita iremediabil reformarea sistemului de drept și curățarea corpului de judecători și procurori.

Menționăm că în Opinia sa din 2019 (pct. 18-19, 37-40, 84) dar și cea din 2021, **Comisia de la Veneția a constatat deja, situația extraordinară în care se află Republica Moldova cu privire la starea gravă în justiție**. Stare care din 2019, s-a agravat, fiind creat un blocaj total în sistemul justiției. Mai mult, s-a reiterat că, în principiu, autoritățile statului decid ca în cazuri extraordinare, **când mecanismele interne eșuează, pot fi aplicate mecanisme urgente și radicale**: de exemplu mecanismul de evaluare din Ucraina, cel din Albania, cel de pre-vetting în Moldova.

Spre deosebire de situația din anul 2019, deși judecătorii și procurorii în mare majoritate sunt aceiași, totuși o îmbunătățire calitativă a activității acestora nu s-a produs, dimpotrivă s-a agravat, iar mecanismele interne ale organelor de auto-administrare nu au funcționat. De asemenea, credibilitatea în actul justiției a scăzut simțitor.

Acestea fiind spuse, prezentăm o scurtă informație despre cele mai recente cazuri de condamnare din sistem:

- la 02.02.2023, CSJ a condamnat definitiv un avocat la **3 ani** de închisoare pentru trafic de influență, pretins asupra procurorilor și judecătorilor;
- la 03.02.2023, Judecătoria Edineț a condamnat un ofițer de urmărire penală la **3 ani** de închisoare pentru trafic de influență, pretins asupra judecătorilor.

La moment, Procuratura Anticorupție reprezintă acuzarea de stat în instanța de judecată în privința a – **12 judecători, 15 procurori, 24 avocați**, și alți intermediari.

Experiența acumulată a arătat că reforma justiției prin modificarea legislației nu își are impactul dorit asupra independenței și responsabilității sistemului judiciar și al procuraturii, deoarece aceste reforme nu au schimbat mentalitatea și comportamentul judecătorilor și procurorilor. Republica Moldova a cunoscut cel puțin trei mari „valuri” de reforme ale justiției, dar nici unul dintre ele nu a reușit să creeze un sistem de justiție independent și responsabil. În acest context, Guvernul actual nu are altă opțiune decât să promoveze măsuri care vor acționa dincolo de modificările legislative, prin crearea unui mecanism de evaluare externă pentru judecători și procurorii din funcțiile-cheie din domeniu.

Referitor la problemele depistate, prezentăm următoarele date statistice:

- Conform indicelui de percepere a corupției pentru anul 2021, lansat de Transparency International la data de 25 ianuarie 2022, Republica Moldova ocupă locul 105 din 180 de țări, cu un scor de 34 de puncte. Printre „vecinii de clasament” ai Republicii Moldova sunt Ecuador (36), Coasta de Fildeș (36), Panama (36), Peru (36) și Albania (35). De remarcat că România a înregistrat un scor al IPC de 45 puncte, Estonia (74), Lituania (61), Letonia (59)²².

- Potrivit datelor Barometrului Opiniei Publice, ediția din luna octombrie-noiembrie 2022, doar 16,4% din cei chestionați au declarat că au încredere în justiție. Menționăm că sondajul a fost efectuat pe un eșantion de 1 132 de persoane din 85 de localități, reprezentativ pentru populația adultă a Republicii Moldova (cu excepția regiunii transnistrene)²³, eroarea maximă fiind de ±3%.

²² A se vedea: https://www.ipn.md/ro/moldova-in-indicele-perceptiei-coruptiei-2022-la-mijlocul-clasamentului-7967_1094939.html

²³ Informație generală despre sondaj: <https://ipp.md/2022-12/prezentarea-rezultatelor-sondajului-sociologic-barometrul-opinii-publice-noiembrie-2022/>. Pag. 19 din prezentarea sondajului: <https://ipp.md/wp-content/uploads/2022/12/Prezentarea-rezultatelor-BOP-2022.pdf>.

• Conform indicelui Stat de Drept al Proiectului Justiției Mondiale, din 140 de țări, Moldova se află pe locul 105 în ceea ce privește lipsa corupției, pe locul 77 în ceea ce privește justiția civilă și pe locul 85 în ceea ce privește justiția penală.²⁴

c) Expuneți clar cauzele care au dus la apariția problemei

Cauzele care au generat problemele enunțate țin de:

- 1) promovarea anterioară în unele funcții-cheie din sistemul judecătoresc și din procuratură a unor persoane cu probleme de integritate, precum și fără o reputație ireproșabilă;
- 2) implicarea unor judecători și procurori în scandaluri publice, ce au creat suspiciuni de corupție, imparțialitate și lipsă de integritate;
- 3) insuficiența cadrului normativ actual ce reglementează procedura de verificare a integrității judecătorilor și procurorilor;
- 4) ineficiența procedurilor actuale de evaluare a judecătorilor și a procurorilor este deja constatată, or, pe parcursul ultimilor ani acestora li se atribuia în mod automat calificativul „foarte bine”, fără a fi supuși unei verificări reale și credibile;
- 5) ineficiența procedurii disciplinare, care se demara „la comandă”, doar contra judecătorilor/procurorilor care nu erau loiali CSM-ului sau PG/CSP-ului.

d) Descrieți cum a evoluat problema și cum va evolua fără o intervenție

Menținerea în continuare în funcție a unor judecători și procurori cu probleme de integritate va duce la menținerea practicii de adoptare a hotărârilor contrare legii, precum și la diminuarea continuă a ratei de încredere a societății în justiție și în sistemul judecătoresc.

De asemenea, va crește și numărul petițiilor referitoare la încălcările comise de judecători și procurori, precum și numărul condamnărilor Republicii Moldova la CEDO.

e) Descrieți cadrul juridic actual aplicabil raporturilor analizate și identificați carențele prevederilor normative în vigoare, identificați documentele de politici și reglementările existente care condiționează intervenția statului

Cadrul juridic actual este constituit din următoarele acte normative:

- 1) Legea nr. 514/1995 cu privire la organizarea judecătorească;
- 2) Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului;
- 3) Legea nr. 154/2012 privind selecția, evaluarea performanțelor și cariera judecătorilor;
- 4) Legea nr. 178/2014 privind răspunderea disciplinară a judecătorilor;
- 5) Legea nr. 3/2016 cu privire la Procuratură;
- 6) Legea nr. 133 privind declararea averii și intereselor personale.

Actele normative enumerate reglementează statutul, atribuțiile, competențele judecătorilor și procurorilor. Subliniem faptul că actualmente legislația nu reglementează mecanismul de verificare extraordinară a integrității etice și financiare a judecătorilor și procurorilor.

Reieșind din faptul că de reputația judecătorilor și procurorilor depinde percepția publicului despre justiție în general, considerăm că evaluarea extraordinară a integrității etice și financiare a acestora este o condiție de bază pentru asigurarea bunei funcționări a sistemului judecătoresc și procuraturii.

Cu referire la **documentele de politici** relevante, menționăm că elaborarea și promovarea acestui proiect rezultă din angajamentele internaționale asumate de Republica Moldova în contextul obținerii statutului de stat-candidat pentru aderare la Uniunea Europeană, precum și din:

- obiectivul 1.2.2, acțiunea „a) Elaborarea cadrului normativ cu privire la evaluarea extraordinară (externă) a judecătorilor și procurorilor în conformitate cu recomandările Comisiei de la Veneția” din Planul de acțiuni pentru implementarea *Strategiei privind*

²⁴ A se vedea: <https://www.worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/country/2022/Moldova/>

asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025, aprobată prin Legea nr. 211/2021;

- act. 8.14 din Planul de acțiuni al Guvernului pentru anul 2023 aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 90/2023 „Elaborarea proiectului de lege cu privire la evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor în conformitate cu recomandările Comisiei de la Veneția”.

Subliniem că, întru realizarea obiectivelor trasate de documentele de politici menționate, inițial a fost elaborat *Conceptul privind evaluarea extraordinară a judecătorilor și procurorilor*²⁵, care conține elementele-cheie ale întregului proces de evaluare externă.

2. Stabilirea obiectivelor

a) Expuneți obiectivele (care trebuie să fie legate direct de problemă și cauzele acesteia, formulate cuantificat, măsurabil, fixat în timp și realist)

Drept obiective se propun următoarele:

- 1) sporirea calității actului de justiție;
- 2) crearea mecanismului pentru efectuarea evaluării extraordinare a integrității etice și financiare a judecătorilor și procurorilor din funcțiile-cheie din domeniul justiției;
- 3) efectuarea până la 31 decembrie 2025 a verificării extraordinare a integrității etice și financiare a judecătorilor și procurorilor din funcțiile-cheie din domeniu;
- 4) asigurarea menținerii în funcție a judecătorilor și procurorilor imparțiali și integri;
- 5) sporirea încrederii cetățenilor în sistemul judecătoresc și cel al procuraturii.

3. Identificarea opțiunilor

a) Expuneți succint opțiunea „a nu face nimic”, care presupune lipsa de intervenție

După cum s-a menționat supra, în cazul lipsei de intervenție în problematica analizată, situația precară din sistemul judecătoresc și din procuratură se va agrava continuu, cu riscul ca aceste domenii să fie dominate de persoane lipsite de integritate, cu reputație dubioasă și coruptibile. În context, vor fi continuate practicile ilegale de promovare a intereselor unor persoane lipsite de integritate.

În asemenea circumstanțe, promovarea principiilor statului de drept, precum și a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului vor rămâne la nivelul unor declarații scrise, dar nerealizate în practică.

b) Expuneți principalele prevederi ale proiectului, cu impact, explicând cum acestea țin seama de cauzele problemei, cu indicarea noutăților și întregului spectru de soluții/drepturi/obligatii ce se doresc să fie aprobate

Proiectul prevede următoarele schimbări majore:

- crearea mecanismului de verificare extraordinară a integrității etice și financiare a judecătorilor și procurorilor din funcțiile-cheie;
- stabilirea unei condiții noi, obligatorii pentru persoanele care doresc să activeze în continuare în cadrul judecătoriilor și procuraturilor – de a fi evaluați pozitiv de către Comisia de evaluare de profil.

Elementele noi ale proiectului sunt descrise detaliat în Nota informativă a proiectului de lege (se anexează).

c) Expuneți opțiunile alternative analizate sau explicați motivul de ce acestea nu au fost luate în considerare

Pe marginea problemelor care au stat la baza elaborării proiectului actului normativ, alegerea de bază a fost efectuată între soluția de a interveni, prin crearea unor structuri responsabile de evaluarea judecătorilor și a procurorilor și soluția de a nu se interveni.

²⁵ Conceptul poate fi vizualizat la linkul:

https://justice.gov.md/sites/default/files/document/concept_final_vetting_23.02.2023.pdf

În cadrul opțiunii de a interveni, au fost examinate câteva sub-opțiuni referitoare la institutiile care urmează să efectueze evaluarea judecătorilor și a procurorilor:

a) lărgirea competențelor actualei Comisii de evaluare, care a fost creată prin *Legea nr. 26/2022* – la opțiunea dată s-a renunțat, deoarece această comisie are un mandat limitat în timp (anul 2023), fapt ce va bloca evaluarea în continuare a judecătorilor și procurorilor vizați de proiectul de lege. Totodată, acest lucru va crea confuzie între mecanismul de evaluare a candidaților la funcțiile administrative din CSM/CSP („pre-vetting”) și mecanismul de evaluare a judecătorilor și procurorilor în funcție („vetting”).

b) crearea unor comisii noi de evaluare, independente din punct de vedere decizional și administrativ în raport cu autoritățile publice, cu organele de autoadministrare și cu partenerii de dezvoltare – s-a optat pentru această opțiune, cu specificarea că în procesul de verificare a integrității judecătorilor va fi antrenată Comisia de evaluare a judecătorilor Curții Supreme de Justiție prin extinderea listei de subiecți care urmează a fi verificați de aceasta, iar pentru evaluarea integrității procurorilor va fi creată o comisie nouă de evaluare.

4. Analiza impacturilor opțiunilor

a) Expuneți efectele negative și pozitive ale stării actuale și evoluția acestora în viitor, care vor sta la baza calculării impacturilor opțiunii recomandate

Situația actuală nu produce nici un efect pozitiv. În context pot fi evidențiate doar efectele negative ale acesteia:

- existența dubiilor referitor la integritatea unor judecători și procurori;
- existența unui risc sporit de influențare a unor judecători și procurori;
- existența practicilor defectuoase și ilegale în cadrul judecătoriilor și procuraturilor;
- cetățenii nu sunt protejați de eventualele abuzuri și încălcări ale drepturilor lor;
- discreditarea imaginii sistemului judecătoresc și al procuraturii;
- ineficiența cadrului normativ actual ce reglementează mecanismul de verificare a integrității judecătorilor și procurorilor.

b¹) Pentru opțiunea recomandată, identificați impacturile completând tabelul din anexa la prezentul formular. Descrieți pe larg impacturile sub formă de costuri sau beneficii, inclusiv părțile interesate care ar putea fi afectate pozitiv și negativ de acestea

Activitatea celor două Comisii de evaluare va fi asigurată **din contul bugetului de stat** (din contul mijloacelor financiare prevăzute în bugetul Ministerului Justiției pentru implementarea reformelor ce țin de evaluarea externă/extraordinară a judecătorilor și procurorilor), **precum și al partenerilor de dezvoltare**. Or, proiectul prevede posibilitatea de finanțare a activității Comisiilor de evaluare și din alte surse neinterzise de lege.

Gestionarea resurselor financiare ale Comisiei de evaluare se va face de către Ministerul Justiției. Menționăm în calitate de exemplu similar de gestionare a resurselor financiare cel al Comisiei de evaluare create în baza Legii nr. 26/2022.

Implementarea proiectului va implica cheltuieli de la bugetul de stat în partea ce ține de:

- **Identificarea și întreținerea sediului** (ex: servicii comunale, pază, ș.a.);

Se propune ca sediul necesar pentru desfășurarea activității Comisiilor de evaluare să fie identificat de către Guvernul Republicii Moldova. Referitor la chetuielile necesare pentru întreținerea sediului, precizăm cu titlu de exemplu că întreținerea sediului Comisiei de evaluare, create prin *Legea nr. 26/2022* pentru o perioadă de 6 luni implică cheltuieli în sumă de circa 100 000 lei.

- **Remunerarea membrilor naționali:**

Proiectul prevede crearea Comisiei de evaluare a integrității judecătorilor și Comisiei de evaluare a integrității procurorilor. În componența fiecărei comisii sunt câte 3 membri naționali, cărora urmează a li se achita din contul bugetului de stat o indemnizație lunară, echivalentă cu dublul salariului de funcție al Judecătorului Curții Supreme de Justiție cu vechimea în muncă de peste 16 ani, stabilit la data intrării în vigoare a prezentei legi.

Reiterăm că atribuțiile primei comisii vor fi exercitate de Comisia de evaluare a judecătorilor și candidaților la funcția de judecător al CSJ, creată prin *Legea nr. 65/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție*. În context, precizăm că calculele referitoare la remunerarea membrilor comisiei respective au fost prezentate în dosarul de însoțire a proiectului actualei Legi nr. 65/2023.

Totuși, pentru a asigura aprecierea corectă a întregului spectru de cheltuieli, necesar pentru implementarea prezentului proiect de lege, în nota informativă a acestuia a fost prezentat calculul pentru ambele comisii de evaluare.

Reieșind din cele expuse, în continuare vom prezenta doar calculele ce rezultă din crearea Comisiei de evaluare a procurorilor.

Potrivit *Tabelului nr. 1 din Anexa nr. 4 la Legea nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar*, pentru judecătorii Curții Supreme de Justiție cu vechimea în muncă în funcția de judecător de până la 16 ani este stabilită clasa de salarizare 119 și coeficientul de salarizare 12,29.

De asemenea, precizăm că pentru anul 2023, pentru judecătorii Curții Supreme de Justiție a fost stabilită valoarea de referință în mărime de 2600 lei. Drept urmare, indemnizația lunară al unui membru național va constitui:

$$12,29 * 2\ 600 \text{ lei} * 2 = 63\ 910 \text{ lei.}$$

Pentru o perioadă de 6 luni (dacă proiectul va intra în vigoare la finele lunii iunie anul curent), indemnizația ce urmează a fi plătită celor 3 membri naționali din Comisia de evaluare a procurorilor va constitui aproximativ:

$$(63\ 910 \text{ lei} * 6 \text{ luni}) * 3 \text{ persoane} = 1\ 150\ 380 \text{ lei}$$

În context, trebuie să subliniem faptul că în cadrul bugetului de stat pentru anul curent și următorii ani, Ministerului Justiției i-au fost alocate resurse financiare **în sumă de 13 978,5 mii lei** pentru implementarea reformelor ce țin de evaluarea externă/extraordinară a judecătorilor și procurorilor.

- **Remunerarea angajaților din secretariatele celor două comisii de evaluare**

Menționăm că persoanele care vor fi angajate în cele două secretariate nu vor avea statut de funcționari publici. Ca și în cazul secretariatului Comisiei de evaluare „pre-vetting”, cheltuielile ce țin de angajarea și remunerarea acestora vor fi asumate de către partenerii de dezvoltare.

- **Indemnizațiile ce țin de posibilele demisii ale judecătorilor și procurorilor**

Atât judecătorii, cât și procurorii care nu vor dori să fie supuși evaluării externe vor putea depune cerere de demisie în termen de 20 de zile de la notificarea privind inițierea evaluării sale. Existența unor astfel de cereri va reclama achitarea indemnizațiilor de concediere egale cu:

a) 50% din produsul înmulțirii salariului mediu lunar al judecătorului la numărul de ani complet lucrați în **funcția de judecător** (art. 26 alin. (3) din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului).

În lipsa unor date certe privind judecătorii concreți care vor decide să demisioneze și vechimea în funcția de judecător relevantă pentru calculul indemnizației, nu poate fi oferit un calcul precis privind costul acestei opțiuni.

Cu titlu de exemplu, dacă un judecător al curții de apel cu o vechime în mediu de 20 ani de activitate, va decide să plece onorabil din sistem, suma necesară pentru achitarea indemnizației unice de concediere a acestuia va constitui:

30 000 lei salariul mediu lunar * 50 % * 20 ani = 300 000 lei.

b) 50% din produsul înmulțirii ultimului salariu lunar la numărul de ani complet lucrați în funcția de procuror (art. 62 alin. (2) din Legea nr. 3/2016 cu privire la Procuratură)

Astfel, în cazul unui procuror din cadrul Procuraturii Generale cu vechimea în muncă de 20 de ani, indemnizația va constitui:

30 000 lei ultimul salariu lunar * 50 % * 20 ani = 300 000 lei

Având în vedere că, la moment, nu poate fi estimat cu precizie numărul persoanelor care ar putea depune cereri de demisi, mijloacele financiare necesare pentru acoperirea cheltuielilor condiționate de demisia judecătorilor/procurorilor și, respectiv, de achitarea indemnizațiilor, acestea vor fi solicitate la ulterioara rectificare a bugetului de stat.

Beneficiile care vor decurge din opțiunea adoptată constau în următoarele:

- în funcția de judecător și de procuror vor continua să activeze doar persoane integre;
- va spori calitatea actului de justiție;
- va crește nivelul de protecție a cetățenilor față de posibilele încălcări ale drepturilor lor.
- va spori nivelul încrederii societății în justiție;
- se va îmbunătăți imaginea Republicii Moldova pe plan internațional.

Părțile interesate, care vor fi afectate pozitiv sunt: societatea/cetățenii, în general;

Părțile interesate, care vor fi afectate negativ sunt judecători și procurori care eventual nu vor promova evaluarea.

b²) Pentru opțiunile alternative analizate, identificați impacturile completând tabelul din anexa la prezentul formular. Descrieți pe larg impacturile sub formă de costuri sau beneficii, inclusiv părțile interesate care ar putea fi afectate pozitiv și negativ de acestea

Nu au fost analizate opțiuni alternative.

c) Pentru opțiunile analizate, expuneți cele mai relevante/iminente riscuri care pot duce la eșecul intervenției și/sau schimba substanțial valoarea beneficiilor și costurilor estimate și prezentați presupuneri privind gradul de conformare cu prevederile proiectului a celor vizați în acesta

Pentru implementarea acestui proiect există riscul ca:

- 1) un număr considerabil al actualilor judecători și procurori să nu promoveze evaluarea extraordinară a integrității.
- 2) un număr considerabil al actualilor judecători și procurori să depună cereri de demisie.

d) Dacă este cazul, pentru opțiunea recomandată expuneți costurile de conformare pentru întreprinderi, dacă există impact disproporționat care poate distorsiona concurența și ce impact are opțiunea asupra întreprinderilor mici și mijlocii. Se explică dacă sînt propuse măsuri de diminuare a acestor impacturi

Nu este cazul.

Concluzie <i>e) Argumentați selectarea unei opțiuni, în baza atingerii obiectivelor, beneficiilor și costurilor, precum și a asigurării celui mai mic impact negativ asupra celor afectați</i>	
Având în vedere argumentele expuse <i>supra</i>, inclusiv beneficiile care vor fi obținute, considerăm că opțiunea propusă este unica fezabilă și proiectul urmează a fi susținut și adoptat.	
5. Implementarea și monitorizarea	
<i>a) Descrieți cum va fi organizată implementarea opțiunii recomandate, ce cadru juridic necesită a fi modificat și/sau elaborat și aprobat, ce schimbări instituționale sînt necesare</i>	
Pentru buna implementare a procesului de evaluare externă a judecătorilor și procurorilor, Comisia de evaluare a procurorilor va trebui să aprobe în termenul stabilit în proiect: - Regulamentul propriu de organizare și funcționare; - Regulamentul Secretariatului comisiei de evaluare. Pentru buna implementare a proiectului, Guvernul în termen de 5 zile lucrătoare de la data intrării în vigoare a prezentei legi, a partenerilor de dezvoltare și a Parlamentului în vederea desemnării de către aceștia a membrilor Comisiilor de evaluare. <u>Ministerul Justiției va avea următoarele sarcini:</u> - în cel mult 5 zile lucrătoare de la confirmarea componenței nominale a comisiei de evaluare a procurorilor, va organiza prima ședință a acesteia; - va asigura plata indemnizației lunare pentru membrii naționali ai Comisiilor de evaluare, din contul mijloacelor financiare aprobate în buget pentru evaluarea externă/extraordinară a judecătorilor și procurorilor. <u>Comisia de evaluare a procurorilor va avea următoarele sarcini:</u> - în cel mult 10 zile lucrătoare de la confirmarea componenței nominale, își va alege președintele; - în cel mult 20 zile lucrătoare de la confirmarea componenței nominale, va aproba regulamentul propriu de organizare și funcționare și regulamentul secretariatului. - în cel mult 15 zile lucrătoare de la primirea listelor subiecților evaluării, va iniția procedura de evaluare a procurorilor care nu au depus cerere de demisie; - în cel mult 10 zile lucrătoare de la primirea dosarului subiectului evaluării, va iniția procedura de evaluare a acestuia.	
<i>b) Indicați clar indicatorii de performanță în baza cărora se va efectua monitorizarea</i>	
- Comisia de evaluarea judecătorilor și candidaților la funcția de judecători ai CSJ (care va prelua misiune de evaluare a subiecților-judecători prevăzuți de proiectul legii) funcțională; - Comisia de evaluare a procurorilor creată și funcțională; - numărul judecătorilor și procurorilor evaluați extraordinar de cele două comisii de evaluare; - indicele de încredere a populației în justiție pentru anii 2022 - 2025.	
<i>c) Identificați peste cît timp vor fi resimțite impacturile estimate și este necesară evaluarea performanței actului normativ propus. Explicați cum va fi monitorizată și evaluată opțiunea</i>	
Proiectul propune ca evaluarea integrității etice și financiare a judecătorilor și procurorilor să fie efectuată de cele două comisii de evaluare până la finele anului 2025. Impactul financiar al proiectului va fi resimțit odată cu includerea în bugetul de stat pentru anul viitor (2024) a sumelor necesare pentru achitarea salariilor pentru membrii naționali din comisiile de	

evaluare, a costurilor pentru asigurarea activității acestora, precum și a mijloacelor financiare necesare pentru achitarea eventualelor indemnizații de concediere a judecătorilor/procurorilor.

Pentru monitorizarea impactului reglementării se vor analiza rapoartele de activitate ale Comisiei de evaluare, se va evalua încrederea cetățenilor în justiție, se va solicita opinia justițiabililor despre funcționarea sistemului judecătoresc și cel al procuraturii.

6. Consultarea

a) Identificați principalele părți (grupuri) interesate în intervenția propusă

1. Consiliul Superior al Magistraturii
2. Consiliul Superior al Procurorilor
3. Uniunea Avocaților din Moldova
4. Curtea Supremă de Justiție
5. Curtea de Apel Chișinău
6. Curtea de Apel Bălți
7. Curtea de Apel Cahul
8. Curtea de Apel Comrat
9. Judecătoriile
10. Procuratura Generală
11. Procuratura Anticorupție
12. Procuratura pentru Combaterea Crimelor Organizate și Cauze Speciale
13. Procuratura mun. Chișinău
14. Procuratura de circumscripție Chișinău
15. Procuratura mun. Bălți
16. Procuratura r-lui Cahul
17. Procuratura r-lui UTA Găgăuzia
18. Ministerul Finanțelor
19. Centrul Național Anticorupție
20. Autoritatea Națională de Integritate
21. Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor
22. Serviciul de Informații și Securitate
23. Centrul Național Anticorupție
24. reprezentanți ai societății civile, inclusiv organizații necomerciale.

b) Explicați succint cum (prin ce metode) s-a asigurat consultarea adecvată a părților

Potrivit Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative, prezentul proiect de lege urmează a fi consultat și avizat cu instituțiile statului, precum și cu participarea în format larg a societății civile, atât pe pagina web oficială a Ministerului Justiției cât și pe platforma www.particip.gov.md.

Elaborarea prezentului proiect de lege a fost precedată de **elaborarea Conceptului** privind evaluarea extraordinară a integrității judecătorilor și procurorilor, supus consultărilor în modul stabilit. Versiunea inițială a Conceptului a fost consultată public în anul 2021, iar cea finală a fost consultată public în luna februarie 2023, fiind aprobat prin Ordinul ministrului justiției nr. 49/2023.

Referitor la **versiunea inițială a proiectului de lege**, menționăm că aceasta de asemenea, a fost consultată public în luna februarie 2023, fiind ulterior transmis spre examinare Comisiei de la Veneția, care s-a expus asupra prevederilor acestuia prin Opinia nr. CDL-AD(2023)005²⁶.

Versiunea ajustată a proiectului de lege a fost consultată public la data de 10 mai 2023, cu participarea reprezentanților judecătorilor, procurorilor, CSM, CSP. Se preconizează continuarea

²⁶ Opinia Comisia de la Veneția, link: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2023\)005-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2023)005-e)

consultării publice a proiectului în vederea îmbunătățirii acestuia după consultarea repetată a acestuia cu Comisia de la Veneția.

c) Expuneți succint poziția fiecărei entități consultate față de documentul de analiză a impactului și/sau intervenția propusă (se expune poziția a cel puțin unui exponent din fiecare grup de interese identificat)

Anexă

Tabel pentru identificarea impacturilor

Categorii de impact	Punctaj atribuit		
	Opțiunea propusă	Opțiunea alternativă 1	Opțiunea alternativă 2
Economic			
costurile desfășurării afacerilor	0	-	-
povara administrativă	-1	-	-
fluxurile comerciale și investiționale	0	-	-
competitivitatea afacerilor	0	-	-
activitatea diferitor categorii de întreprinderi mici și mijlocii	0	-	-
concurența pe piață	0	-	-
activitatea de inovare și cercetare	0	-	-
veniturile și cheltuielile publice	-2	-	-
cadrul instituțional al autorităților publice	-1	-	-
alegerea, calitatea și prețurile pentru consumatori	0	-	-
bunăstarea gospodăriilor casnice și a cetățenilor	0	-	-
situația social-economică în anumite regiuni	0	-	-
situația macroeconomică	0	-	-
alte aspecte economice	0	-	-
Social			
gradul de ocupare a forței de muncă	+1	-	-
nivelul de salarizare	0	-	-
condițiile și organizarea muncii	0	-	-
sănătatea și securitatea muncii	0	-	-
formarea profesională	0	-	-
inegalitatea și distribuția veniturilor	0	-	-
nivelul veniturilor populației	0	-	-
nivelul sărăciei	0	-	-
accesul la bunuri și servicii de bază, în special pentru persoanele social-vulnerabile	0	-	-
diversitatea culturală și lingvistică	0	-	-
partidele politice și organizațiile civice	0	-	-
sănătatea publică, inclusiv mortalitatea și morbiditatea	0	-	-
modul sănătos de viață al populației	0	-	-
nivelul criminalității și securității publice	+2	-	-
accesul și calitatea serviciilor de protecție socială	0	-	-
accesul și calitatea serviciilor educaționale	0	-	-
accesul și calitatea serviciilor medicale	0	-	-
accesul și calitatea serviciilor publice administrative	+2	-	-
nivelul și calitatea educației populației	0	-	-
conservarea patrimoniului cultural	0	-	-
accesul populației la resurse culturale și participarea în manifestații culturale	0	-	-

accesul și participarea populației în activități sportive	0	-	-
discriminarea	+1	-	-
alte aspecte sociale	0	-	-
De mediu			
clima, inclusiv emisiile gazelor cu efect de seră și celor care afectează stratul de ozon	0	-	-
calitatea aerului	0	-	-
calitatea și cantitatea apei și resurselor acvatice, inclusiv a apei potabile și de alt gen	0	-	-
biodiversitatea	0	-	-
flora	0	-	-
fauna	0	-	-
peisajele naturale	0	-	-
starea și resursele solului	0	-	-
producerea și reciclarea deșeurilor	0	-	-
utilizarea eficientă a resurselor regenerabile și neregenerabile	0	-	-
consumul și producția durabilă	0	-	-
intensitatea energetică	0	-	-
eficiența și performanța energetică	0	-	-
bunăstarea animalelor	0	-	-
riscuri majore pentru mediu (incendii, explozii, accidente etc.)	0	-	-
utilizarea terenurilor	0	-	-
alte aspecte de mediu	0	-	-
<i>Tabelul se completează cu note de la -3 la +3, în drept cu fiecare categorie de impact, pentru fiecare opțiune analizată, unde variația între -3 și -1 reprezintă impacturi negative (costuri), iar variația între 1 și 3 – impacturi pozitive (beneficii) pentru categoriile de impact analizate. Nota 0 reprezintă lipsa impacturilor. Valoarea acordată corespunde cu intensitatea impactului (1 – minor, 2 – mediu, 3 – major) față de situația din opțiunea „a nu face nimic”, în comparație cu situația din alte opțiuni și alte categorii de impact. Impacturile identificate prin acest tabel se descriu pe larg, cu argumentarea punctajului acordat, inclusiv prin date cuantificate, în compartimentul 4 din Formular, lit. b¹) și, după caz, b²), privind analiza impacturilor opțiunilor.</i>			
Anexe			

CERERE nr. 03/4098 din 17 mai 2023
privind înregistrarea de către Cancelaria de Stat
a proiectului de Lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor

Nr. crt.	Criterii de înregistrare	Nota autorului
1.	Categotia și denumirea proiectului	– Lege; – Lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor.
2.	Autoritatea care a elaborat proiectul	Ministerul Justiției
3.	Justificarea depunerii cererii	- Proiect elaborat și promovat de către Ministerul Justiției. - obiectivul 1.2.2, acțiunea „a) Elaborarea cadrului normativ cu privire la evaluarea extraordinară (externă) a judecătorilor și procurorilor în conformitate cu recomandările Comisiei de la Veneția” din <i>Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025</i>, aprobată prin <i>Legea nr. 211/2021</i>; - act. 8.14 din <i>Planul de acțiuni al Guvernului pentru anul 2023 aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 90/2023</i> „Elaborarea proiectului de lege cu privire la evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor în conformitate cu recomandările Comisiei de la Veneția”.
4.	Lista autorităților și instituțiilor a căror avizare este necesară	1. Consiliul Superior al Magistraturii; 2. Consiliul Superior al Procurorilor; 3. Uniunea Avocaților; 4. Curtea Supremă de Justiție; 5. Curtea de Apel Chișinău; 6. Curtea de Apel Bălți; 7. Curtea de Apel Cahul; 8. Curtea de Apel Comrat; 9. Judecătoria Chișinău 10. Judecătoria Criuleni 11. Judecătoria Hîncești 12. Judecătoria Orhei 13. Judecătoria Strășeni 14. Judecătoria Anenii – Noi 15. Judecătoria Căușeni 16. Judecătoria Ungheni 17. Judecătoria Bălți 18. Judecătoria Drochia 19. Judecătoria Edineț 20. Judecătoria Soroca 21. Judecătoria Cahul 22. Judecătoria Comrat 23. Judecătoria Cimișlia

		24. Procuratura Generală; 25. Procuratura Anticorupție 26. Procuratura pentru Combaterea Crimelor Organizate și Cauze Speciale 27. Procuratura mun. Chișinău 28. Procuratura de circumscripție Chișinău 29. Procuratura mun. Bălți 30. Procuratura r-lui Cahul 31. Procuratura r-lui UTA Găgăuzia 32. Ministerul Finanțelor 33. Centrul Național Anticorupție 34. Autoritatea Națională de Integritate 35. Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor 36. Serviciul de Informații și Securitate 37. Centrul Național Anticorupție 38. Asociația Obștească „Centrul de analiză și prevenire a corupției” 39. Asociația Obștească „Centrul de Resurse Juridice din Moldova” 40. Asociația Obștească „Institutul pentru Politici și Reforme Europene” 41. Asociația Obștească „Vocea Justiției”
5.	Termenul-limită pentru depunerea avizelor/expertizelor	10 zile
6.	Persoana responsabilă de promovarea proiectului	Diana MELENCIUC, Șef interimar, Secția drept privat din cadrul Direcției elaborare acte normative, tel.: 0 (22) 20 14 26, email: diana.melenciuc@justice.gov.md
7.	Anexe	- Proiectul legii – 16 file; - Nota informativă – 15 file; - Analiza impactului de reglementare – 11 file.
8.	Data și ora depunerii cererii	17 mai 2023
9.	Semnătura	